

T. C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
AİLE DANIŞMANLIĞI ANA BİLİM DALI

DÜŞÜK SOSYOEKONOMİK DÜZEYDEKİ AİLELERİN
AİLE YAPILANMASINI ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
MERYEM SERATLI

İSTANBUL, 2023

T. C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
AİLE DANIŞMANLIĞI ANA BİLİM DALI

DÜŞÜK SOSYOEKONOMİK DÜZEYDEKİ AİLELERİN
AİLE YAPILANMASINI ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
MERYEM SERATLI

TEZ DANIŞMAN
DR. ÖĞR. ÜYESİ SEDA GÖKÇE TURAN

İSTANBUL, 2023

BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

.../.../.....

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAY FORMU

Program Adı:	Aile Danışmanlığı Yüksek Lisans
Öğrencinin Adı Soyadı:	Meryem Seratlı
Tezin Adı:	DÜŞÜK SOSYOEKONOMİK DÜZEYDEKİ AİLELERİN AİLE YAPILANMASINI ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN İNCELENMESİ
Tez Savunma Tarihi:	19 Haziran 2023

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğu Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tarafından onaylanmıştır.

Dr. Öğr. Üyesi Fatma Elif ÇETİN
Enstitü Müdürü

Bu Tez tarafımızca okunmuş, nitelik ve içerik açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak yeterli görülmüş ve kabul edilmiştir.

	Ünvanı, Adı Soyadı	Kurumu	İmza
Tez Danışmanı:	Dr.Öğr.Üyesi Seda Gökçe Turan	BAU	
2. Üye :	Prof. Dr. İshak Aydemir	Cumhuriyet Üniv.	
3. Üye :	Dr.Öğr.Üyesi. Furkan Gözel	BAU	

Bu tezdeki tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak elde edildiğini ve sunulduğunu; ayrıca bu kuralların ve ilkelerin gerektirdiği şekilde, bu çalışmadan kaynaklanmayan bütün atıfları yaptığımı beyan ederim.

Ad, Soyad : Meryem Seratlı

İmza :

ÖZET

DÜŞÜK SOSYOEKONOMİK DÜZEYDEKİ AİLELERİN AİLE YAPILANMASINI ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN İNCELENMESİ ÜZERİNE NİTEL ATAŞTIRMA

Meryem Seratlı

Aile Danışmanlığı Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Seda Gökçe Turan

Haziran 2023 / 50 sayfa

Aile, bir ev veya başka yaşam yerinde bir arada yaşayan bireyler arasındaki ilişki ağına atıfta bulunan bir kavramdır. Aile, kan bağı, evlilik veya benzeri ilişkilerle birbirine bağlı olan insanların oluşturduğu bir grup olarak tanımlanır. Aile, birincil sosyal alanın temelidir ve toplumun yapısını oluşturan önemli bir unsurdur. Bir ailede, ebeveynler veya ebeveyn figürleri genellikle çocukların bakımı, korunması ve yetiştirilmesi sorumluluğunu üstlenir. Aynı zamanda aile üyeleri, birlikte zaman geçirir, duygusal destek sağlar, değerleri ve kültürel normları aktarır ve birbirlerine yardım eder. Bu faktörlerin sağlıklı yaşanabilmesi için maddi olarak da her bireyin ihtiyacının rahat şekilde karşılanması gerekir.

Bu tez araştırması, düşük sosyoekonomik düzeydeki ailelerin aile yapılanmasını etkileyen faktörlerin neler olabileceğini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Tez araştırmasının çalışma grubu, kartopu örnekleme yöntemlerinden amaçlı örnekleme yöntemiyle belirlenmiş olup, İstanbul'da yaşayan 10 kadından oluşmaktadır. Katılımcılar TÜİK verilerine göre yoksulluk sınırının altında olan kişilerdir.

Veriler sosyo-demografik form ve yarı yapılandırılmış açık uçlu sorularla toplanmıştır. Görüşmeler telefon görüşmesi olarak yapılmıştır. Yapılan bu görüşmelerde, çalışmaya katılan bireylerden izin alınarak, ses kayıtları alınmıştır. Ses kayıtları tekrar dinlenerek word dosyasında yazı haline getirilmiştir. Araştırmada elde edilen veriler nitel araştırma tekniğine uygun olarak değerlendirilmiştir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, sosyoekonomik olarak düşük gelirli aile

olmanın olumsuz faktörleri olduğu görülmüştür. Düşük gelirli ailelerdeki aile yapılanmasının sosyolojik olarak etkilendiği tespit edilmiştir. Çok çocuklu bir aile olmak, ailedeki bireylerin fırsat eşitliğini de etkilediği görülmüştür. Aile planlamalarının sağlık, ekonomi, kadın hakları ve çevre açısından önemli olduğu görülmüştür. Aile planlamasını sağlıklı yapamamış olan çok çocuklu ailelerin maddi sıkıntılar yaşadıkları ve sosyal desteğe ihtiyaç duydukları gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Aile, Çocuk Sayısı, Sosyoekonomik Durum, Dezavantajlı Gruplar

ABSTRACT

FAMILIES WITH LOW SOCIOECONOMIC LEVEL FACTOR AFFECTING FAMILY STRUCTURE: A QUALITATIVE STUDY

Meryem Seratlı

Family Consulting Master Program

Thesis Supervisor: Asst. Prof. Üyesi Seda Gökçe Turan

June 2023 / 50 Pages

Family is a concept that refers to the network of relationships among individuals living together in a household or other living space. It is defined as a group of people who are connected to each other through blood ties, marriage, or similar relationships. Family forms the foundation of the primary social sphere and is an essential element in shaping the structure of society. In a family, parents or parental figures typically take on the responsibility of caring for, protecting, and raising children. Additionally, family members spend time together, provide emotional support, transmit values and cultural norms, and assist each other. For these factors to be experienced in a healthy manner, it is necessary for the material needs of every individual to be comfortably met.

This thesis research aims to identify the factors that may influence family structure in low socio-economic level families. The study group of the thesis research consists of 10 women living in Istanbul, selected through purposive sampling method, aiming to capture a diverse range of participants. The participants are individuals who fall below the poverty line according to TÜİK (Turkish Statistical Institute) data.

The data was collected through a socio-demographic questionnaire and semi-structured open-ended questions. The interviews were conducted via phone calls. During these interviews, with the participants' permission, voice recordings were taken. The voice recordings were then listened to again and transcribed into a Word document. The data obtained in the research was evaluated in accordance with qualitative research techniques.

According to the findings of the research, it has been observed that being a low-income family has negative factors. It has been determined that the family structure in low-income families is sociologically affected. Being a large family has been found to also affect the equal opportunities for the members of the family. It has been observed that family planning is important in terms of health, economy, women's rights, and the environment. It has been observed that families with many children who have not been able to plan their family face financial difficulties and need social support.

Key Words : Family, Number Of Children, Socioeconomic Status, Disadvantaged Groups

TEŞEKKÜR

Her zaman öğrencilerine gece gündüz demeden sonsuz destek veren, motivasyonumuzu kaybetmemen için yüreklendiren, yapabileceğimiz çalışmalar konusunda cesaretlendiren fedakar tez danışmanın saygıdeğer Dr. Öğr.Üyesi Seda Gökçe TURAN'a ,

Veri toplama sürecinde, katılımcılara rahat ulaşmam konusunda desteğini esirgemeyen dostum Yardımhane Derneği ve Büyüdüm Çocuk Oldum platformu başkanı dostum Ahmet Faruk SUBAŞI'na

Çalışmalarında bana inanan ve desteğini üzerimden esirgemeyen ve bunun için çabalayan değerli arkadaşım Nergis AKAN'a

Umudumu yitirdiğimde yeniden ayağa kalkmama yardımcı olan, motivasyonumu kaybetmemem için beni her zaman yüreklendiren, mesleğim adına beni hep iyi yerlerde göreceğine inanan ve beni buna inandıran canım arkadaşım Kevser ÖZDEMİR COŞKUN'a,

Desteklerini üzerimden eksik etmeyen Mehmet BAYRAM'a

Stresli geçen sürecimde yanımda olan, her zaman başaracağıma inanan, çalışmalarım için bana konforlu alan sağlamaya çalışan canım Annem, Babam ve Kız kardeşime sonsuz teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
TEŞEKKÜR	viii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar	xi
ŞEKİLLER	xii
Bölüm 1: Giriş	1
Bölüm 2: Literatür Taraması	3
2.1 Aile Nedir?	3
2.2 Türk Aile Yapısı	5
2.3 Aile Yapılanması	7
2.4 Aile Çeşitleri	8
2.4.1 Çekirdek Aile	8
2.4.2 Geniş Aile	10
2.4.3 Tek Ebeveynli Aile	11
2.5 Çocuk Sayısı	12
2.6 Eşlerin Bağlılığı	13
2.7 Eğitim Durumları	14
2.8 Kök Ailede Birey Sayısı	16
2.9 Sosyoekonomik Statü	18
Bölüm 3: Yöntem	20
3.1 Problem Durumu	20
3.2 Araştırmanın Amacı	21
3.3 Araştırmanın Önemi	21
3.4 Araştırmanın Yöntemi	22
3.5 Evren Ve Örneklem	23
3.5.1 Araştırmanın Evren Ve Örneklemi	23
3.5.2 Araştırmanın Sınırlılıkları	24
3.5.3 Verilerin Toplanması	25

3.5.4 Verilerin İstatistiksel Analizi	26
3.5.5 Verilen İçerik Analizi	27
3.5.6 Geçerlik Ve Güvenirlik	29
Bölüm 4: Bulgular	30
4.1.Araştırma Grubunun Sosyo-demografik Özellikleri	30
4.2.Alt Probleme İlişkin Bulgular	36
Bölüm 5: Tartışma	41
5.1 Bulgularının Tartışılması	41
Bölüm 6: Sonuç Ve Öneriler	49
KAYNAKÇA	51
EKLER	
A. Görüşme Soruları	57

TABLÖLAR LİSTESİ

TABLÖLAR

Tablo 1 Eşdeğer Hane Halkı Kullanılabilir Fert Gelirine Göre Göreli Yoksulluk	19
Tablo 2 Eşdeğer Hane Halkı Kullanılabilir Fert Gelirine Göre Sıralı Yüzde 20'lik Gruplar İtibarıyla Yıllık Eşdeğer Hane Halkı Kullanılabilir Fert Gelirinin Dağılımı	19
Tablo 3 Katılımcılara Yapılan Görüşme İçin Kullanılan Telefon Süreleri	24
Tablo 4 Katılımcıların Yaş Ve Cinsiyet Dağılımı	30
Tablo 5 Katılımcıların Eğitim Seviyesi	31
Tablo 6 Katılımcıların Meslek Durumları	32
Tablo 7 Katılımcıların Kök Ailedeki Kardeş Sayısı	32
Tablo 8 Katılımcıların Çocuk Sayısı	33
Tablo 9 Düşük Sosyoekonomik Düzeyin Aile Yapılanmasına Etkisine İlişkin Görüşlerinin İçerik Analizi	34

ŞEKİLLER LİSTESİ

ŞEKİLLER

Şekil 1 Düşük Sosyoekonomik Düzeyin Aile Yapılanmasına Etkisi’’	38
Şekil 2 Düşük Sosyoekonomik Düzeyin Aile Yapılanmasında Çocuk Sayısının Etkileri Alt Tema Kodları	39
Şekil 3 Düşük Sosyoekonomik Düzeyin Aile Yapılanmasında Aile Bireylerine Olan Sosyal Etkisi’’ Alt Tema Kodları	40

Bölüm 1

Giriş

Sosyoekonomik durumu düşük aileler, düşük gelir düzeyine sahip olan ve sınırlı kaynaklara erişimi olan ailelerdir. Bu aileler, bir dizi yaşam zorluğuyla karşı karşıya kalabilirler. Sosyoekonomik durumu düşük aileler, genellikle yeterli gelir elde etmede zorluk yaşarlar. Bu durum, temel ihtiyaçların karşılanmasını zorlaştırabilir. Gıda, barınma, sağlık hizmetleri gibi temel ihtiyaçlara erişimleri kısıtlanabilir.

Düşük gelirli ailelerin çocukları, daha iyi eğitim imkanlarına erişimde zorluklarla karşılaşabilir. Kaliteli okullara gitmek, özel derslere katılmak veya eğitim materyallerine erişmek gibi olanaklar sınırlı olabilir. Bu da çocukların eğitimde geride kalmasına ve gelecekte iş bulma olanaklarının azalmasına neden olabilir. Bu ailelerde sağlık hizmetlerine erişimde kısıtlamalar yaşanabilir. Sağlık sigortası olmayabilir veya yeterli sağlık hizmeti sunan yerlerden uzakta yaşayabilirler. Bu durum, sağlık sorunlarının erken teşhis ve tedavi edilmesini zorlaştırabilir ve kronik hastalıkların daha da kötüleşmesine neden olabilir.

Düşük gelirli aileler genellikle uygun ve güvenli barınma koşullarına sahip olmakta zorlanır. Yetersiz konutlarda yaşamak, tehlikeli veya sağlıksız koşullarla karşı karşıya olmak anlamına gelebilir. Hijyenik olmayan ortamlar, kalabalık konutlar veya yetersiz ısıtma gibi sorunlarla karşılaşabilirler. Bu ailelerde yeterli ve dengeli beslenme konusunda sıkıntılar yaşanabilir. Sağlıklı gıdalara erişimde kısıtlamalar olabilir ve ucuz, işlenmiş gıdalarla beslenme yaygın olabilir. Bu durum obezite ve sağlık sorunlarına yol açabilir. Düşük gelirli ailelerde işsizlik ve düşük ücretli işler yaygın olabilir. Bu durum, ailenin geçimini sağlamakta güçlük çekmelerine ve temel ihtiyaçları karşılamakta zorluk yaşamalarına neden olabilir. Bu da maddi stres, borçlanma ve sosyal desteklere olan ihtiyacı artırabilir.

Düşük sosyoekonomik durumu olan ailelerin yaşam zorlukları, genellikle döngüsel bir yapıya sahiptir. Bu zorluklar, nesiller boyu devam edebilir ve sosyal hareketlilik fırsatlarını sınırlayabilir. Bu nedenle, sosyal politika ve destek programları, bu ailelere yardımcı olmak ve yaşam koşullarını iyileştirmek için önemli bir rol oynamaktadır.

Düşük sosyoekonomik düzeydeki ailelerin aile yapılanmasını etkileyen faktörler başlığını taşıyan bu çalışma, aileleri etkileyen sorunların neler olduğunu; sosyoekonomik durumun düşük olmasının kalabalık aile olma ile ilgisini ve aile bireylerini sosyal hayatına etkisini inlemeyi amaçlamıştır.

Bu araştırma altı bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde; özet, ikinci bölümünde; aile kavramının tanımı, Türk aile yapısı, aile çeşitleri, çocuk sayısı, eşlerin bağlılığı, eğitim durumları, kök ailede birey sayısı faktörleri ile ilgili literatür taraması, üçüncü bölümde; problemin durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, araştırmanın evren ve örnekleme, verilerin toplanması, dördüncü bölümde; araştırmanın sonucunda elde edilen bulgular, beşinci bölümde; bulguların tartışılması, altıncı bölümde; araştırmanın sonucu ve öneriler bulunmaktadır.

Bölüm 2

Literatür Taraması

2.1 Aile Nedir?

Aile, insanlık tarihine bakıldığında en eski kavramlardan biridir. Gladding'e göre en eski çağlardaki atalarımıza kadar uzanan ailenin kökeni tarihten önceki zaman dilimine kadar dayanır. Değişime uğradığı gözlemlenen aile kavramının temel fonksiyonları aynıdır. (Gladding, 2017;akt, Bilgin, 2022)

Tanım olarak aile kelimesine bakılırsa, kaynaklarda farklı tanımlar karşımıza çıkar. Değişimin sürekli olduğu toplumda aile tanımı da değişime uğramıştır. Kültürel olarak değişiklik görülen aile tanımı bölgelere göre de değişim göstermektedir. Sürekli değişime uğrayan aile tanımı ortak bir tanımda buluşamadığı gibi ailelerin yapının oluşumları da toplumların yapısına göre değişim göstermektedir. Türk Dil Kurumu (2020) aileyi; evlilik ve kan bağına dayalı olan, karı, koca, çocuk ile kardeşler arasındaki ilişkilerden oluşan toplumun en küçük birliği olarak tanımlar. Bir başka tanımında aileyi aynı gaye üzerinde anlaşmış ve birlikte çalışan kişiler bütünü olarak tanımlar (<https://www.tdk.gov.tr/> adresinden 24 Nisan 2023 tarihinde edinilmiştir.)

Aile, yaşamdaki sevgi, bağlanma, adanmışlık, aitlik ve mutluluk gibi önemli duyguların derinden sunulduğu bir yerdir. (Framo,1996; akt, Bilgin, 2022)

Framo'ya göre aile kurumu evrensellik gösterir ve tarihe bakıldığında ayakta kalmayı başarmıştır. Aile ile aile üyeleri geleceğe hazırlanır ve kültür için bir araçtır. Aynı zamanda aile için duygusal sığınak demıştır. (Framo, 1982;akt, Bilgin, 2022)

Söylemez için aile, akrabalık bağları ile bağlı olunan, bireyler arasında yakınlık hissi duyulan ve genellikle aynı evde yaşayan kişilerin oluşturduğu gruptur. (Söylemez, 2011)

Kendilerine göre örf, adet, gelenek ve görenekleri olan sosyal gruplar ile aile içinde ilişkileri barındıran, kültürel prensipleri de içeren sosyal kurum ya da sosyal sisteme aile denir. (Nirun, 1994: 16). Ayrıca yine Nirun'a göre: "Üyeleri arasındaki ilişkiler ve etkileşim yönünden sosyal bir grup, sosyal ve ekonomik yönden bir birlik, sosyal yaşamın temel göstergelerinden biri olarak bir örgüt, üyelerinin ihtiyaçlarının

karşılanması ve yürütülmesinde sistematik kuralları bulunan en küçük sosyal yapıdır” (Günindi ve Giren, 2011: 351; akt, Ayberk, 2020).

Aile, üreme ve eşleşmenin yasal olarak gerçekleştiği, insanın üretim yapması ve cinsel olarak ilişkilerin düzenli olması ile ilgilidir. Ayrıca aile fonksiyonları içinde toplumsal olarak iş bölümü, mülkiyetlerin yeniden dağılımı, çocukların topluma karışması ve eğitimleri, yaşlıların bakım süreci, kültürün diğer nesillere aktarımı gibi durumlar bulunmaktadır. Aile, doğum ve ölüm gibi biyolojik fonksiyonlarla alakalı olmasının yanında, kültürün önemli bir aktarıcısı olarak işlev görmektedir. Ayrıca aile, toplumsal denetimin bir parçası olarak görülmektedir (Büyükyonca, 2019)

2.2 Türk Aile Yapısı

Tarihi olarak bakıldığında Türkler arasında yeni kurulmaya çalışan ailelerde çiftlerin görücü usulü ya da kendilerinin tanışması, kız isteme, söz, nişan, düğün gibi kültürel aşamalar her zaman çok önemli olmuş ve gerçekleştirilmiş uygulamalar olarak görülmektedir. Çiftlerin aile kurma aşamalarında önem arz eden bu uygulamalar yaşadığımız dönemde farklılaşmış olsa bile gerçekleştirilmeye devam edilmektedir. Geçmişe bakıldığında Türklerde evliliklerin olma aşaması törelere uygun olarak gerçekleşmiştir. ve “Eski Türk ailesinde boşanma törelere göre hoş” (Çimen, 2008: 134;akt, Aslan.2018) karşılanmamaktadır.

Evlilik birliği ile birlikte oluşan hısımlık olayından akraba olma durumu meydana gelmektedir. Bilmekteyiz ki “Akrabalık, kan bağı ve evlilikle meydana gelen bir sosyal ilişki ağıdır.” (Tekin, 2013: 249;akt, Aslan,2018) Böylelikle akrabalık bağı ile oluşan iki aile, birbirlerine saygılı ve hürmetli davranarak hayatlarını sürdürürler. Evlilik birliği içerisinde dünyaya gelen çocuklar, çiftlerin aileleri için sevinçle ve mutlulukla karşılanır.

Bir çocuğa sahip olmak Türkler için neslin devamına yardımcı olduğundan çok önemli olmaktadır. Bu nedenle Türklerde şu ifadeler rastlanır; ““Uşağı (çocuğu) olan eve şeytan girmez; uşağı evin gülüdür.” Çocuğu olmayan kişiler için, „Ocak Kör“ adı ” (Eröz, 1977: 23;akt, Aslan, 2018) Kurulan ailenin çocuğunun olmasının önemi bu ifadelerle görülmektedir.

Ebeveynler çocuk yetiştirirken ortak göreve sahiptirler. Çocuk anne sorumluluğunda görülmesine rağmen baba da aynı derecede sorumluluğa sahiptir. Yine Eski Türklere bakıldığında; “Baba çocuğun yaptıklarından sorumludur ve bu sorumluluk ömür boyu devam etmektedir. Baba çocuğunu iyi bir şekilde yetiştirmek mecburiyetindedir. Hunlarda öldürülen hırsızın kesilen başı âleme ibret olması için babasının boynuna asılır. Babası bu kurukafayı ölene kadar boynundan çıkaramazdı.” (Çimen, 2008: 167;akt, Aslan, 2018) Ebeveynler sonradan oluşabilecek sorunların bilincinde olarak çocuklarının yetiştirilmesini disiplinli ve kültürlerine uyan şekilde yapmışlardır.

”Tüm bu anlatılanlardan yola çıkarak şunları ifade edebiliriz: Türklerde yuvalar ocağı, ocaklar soyları, soylar boyları, boylar aileleri, aileler aşiretleri, aşiretler ise ili

(devleti) meydana getirerek Türk toplumunda, toplum bilinci oluşmaya başlamakta ve böylece toplum içerisinde aile kurumu, belli bir olgunluk seviyesine de ulaşmaktadır.” (Aslan, 2018) Böylece akrabalık, Türkler için çok geniş bir anlam ifade eder ve toplumun tümünü ilgilendire bir yapı haline gelir.

Toplumların maddi ve manevi olarak tüm yaptıklarının toplamına kültür denir. Aile kurumları vasıtasıyla toplumları tüm açılardan yönlendirip şekillendiren ve belli bir düzen sağlamada etkin rolü olan kültür aktarımı durumu gerçekleşir. Kültürün, ailelerin oluşumunda düzeni etkileyen ve şekillenmesine sebep olan bir yapısının olmasından dolayı Türk aile yapısında gösterdiği etkileri aile kurumları aracılığıyla görmekteyiz. Bu sebeple denilebilir ki “Kültür, kişileri aşarak, bütün topluluğu kontrol altına alır, aileye biçim ve düzen verir. Aileye dışarıdan hükmettiği için, aile, sadece ferdî bir birleşmenin ürünü, kan hısımlığının mahsulü olmaktan çıkar ve sosyal kurum (içtimaî müessese) olmak niteliği kazanır.” (Eröz, 1977: 2; akt, Arslan, 2018)

Türk aile yapısında kültür aileyi etkilerken aile yapısının da kültürü etkilemesi söz konusudur. Yaşadığımız dönemde görülen, özellikle batıdaki toplumlarla daha yaygın olan, gey ve lezbiyen gibi farklı ilişkide bulunan kişilerin evlenmelerinde sorun görülmemektedir. Türk aile ve toplum yapısına göre kabul görülmeyen ve kişilerin toplumdan dışlanmasına sebep olan bu durumun varlığı sosyal medya aracılığıyla gençler tarafından öğrenilmiş ve hoş karşılanmayan bir durum olmasına rağmen yaşana bilirliliğinin olabileceği kanaati oluşmasına sebep olmuştur.

Türk toplumunun yapısına ters olan ve toplumun yapısını değiştirmeye yönelik olan bu farklı yaşam şekilleri karşısında Türk toplumunun yapısını korumak gerekir. Buradan hareketle kültür ve aile yapısının arasında bulunan bağın da korunmaya çalışılması gerekmektedir. Türk aile kurumunun yani Türk kültürünün kendine özel olan varlığı sürdürülmeye devam edilebilir. (Aslan, 2018)

2.3 Aile Yapılanması

Aile yapılanması, bir ailenin üyeleri arasındaki ilişkilerin, rollerin ve sorumlulukların düzenlendiği bir düzen veya yapıdır. Aile yapılanması, ailenin iç işleyişini, iletişimini, karar alma süreçlerini ve aile üyelerinin rollerini belirleyen bir sistemdir. Aile yapılanması genellikle toplumdan topluma ve kültürden kültüre farklılık gösterebilir, ancak çoğu ailede benzer temel unsurlar bulunur. Öncelikle yetişkinler arasındaki evlilik ilişkisi ve ebeveynlerin çocuklarına karşı rolleri, aile yapısının temelini oluşturur. Bu roller, ev işleri, çocuk bakımı, disiplin ve mali sorumlulukları içerebilir. Başka bir unsur olarak aile içindeki üyeler arasında belirli bir hiyerarşi veya sıralama olabilir. Bu hiyerarşi, genellikle yaşa, cinsiyete veya statüye göre değişebilir. Örneğin, birçok ailede ebeveynler genellikle çocuklara göre daha yetkili ve sorumludur.

Aile içinde iletişim, aile üyeleri arasındaki ilişkilerin temelini oluşturur. Aile üyeleri arasındaki açık ve etkili iletişim, sağlıklı bir aile yapılanmasının önemli bir parçasıdır. Bu iletişim, duygusal destek, çatışma çözümü ve karar alma süreçlerini içerebilir. Aile yapılanması, ailenin sahip olduğu değerler ve kültürel inançlar tarafından da etkilenebilir. Bu değerler, aile üyelerinin davranışlarını, tutumlarını ve beklentilerini şekillendirebilir. Aile içinde paylaşılan değerler ve kültürel inançlar, aile birliğini ve kimlik duygusunu güçlendirebilir. Ve tam tersi yönde farklı kültürel kimlikler aile içinde çatışmaya neden olabilir.

Bu unsurlar aile yapılanmasının temel özelliklerini oluşturur, ancak her ailede bu unsurlar farklı şekillerde ortaya çıkabilir. Aile yapılanması, aile üyeleri arasındaki ilişkilerin düzenlenmesi ve ailenin işlevselliğini sağlamak için önemlidir.

2.4 Aile Çeşitleri

Günümüzde aile yapıları, göç artışı ve kentleşme nedeniyle değişime uğramıştır. Bu değişim aile türlerinde yeniliklerin oluşmasına sebep olmuştur.

Bazı aile türleri şöyledir;

2.4.1 Çekirdek aile. Ebeveyn ve çocuklardan oluşan bu ailenin önemli özelliği, ebeveynlerin çocuklarına gelecekteki sosyal rolleri için rol model olması ve var olan kültürün getirdiği geleneksel olayları çocuklarına aktarmasıdır.

Sanayileşmenin getirdiği en önemli durum, üretim yerinin olan aileden farklı bir alana geçmesidir. İş yeri ve ev ayrımı olmuştur. (Canatan, 2011;akt, Demir, 2022) Endüstrileşmenin etkisiyle ortaya çıkan bu dönüşüm sürecinde, önceden ailenin yerine getirdiği üretim, bakım, eğitim gibi işlevler okul, hastane ve fabrika gibi kurumlara devredilmiştir. (Kongar, 1990) “Geleneksel aileye karşılık, modern toplumlarda aile tipi çekirdek aile olarak belirlenir (Kongar, 1990)

Sanayileşmeyle oluşan toplum özelliklerini gösteren aile, anne, baba ve çocuklardan oluşan çekirdek ailedir. Bu aile tipi tüketim toplumu ile iç içe geçmiştir. Geniş ailede sosyal işlev olarak görülen çocukların bakımları, eğitimleri gibi faaliyetler çekirdek ailede kreş ya da okul olarak kendini göstermektedir. (Yıldırım E., 2011;akt, Demir, 2022)

Ailenin tarihsel gelişimine bakıldığında sanayileşmeden önce aile, bir bütün olarak tüm akraba ilişkileri olarak birbirinin içindeydi ve ekonomik olarak üretim yeri idi. Fakat günümüze bakıldığında sanayi toplumuna geçilmiş olması ailelerin üretim yeri olmaktan çıkmasına neden olmuş ve geniş aileyi dağıtmıştır. Akrabalıklar bütünü olarak görülen aile, anne, baba ve çocuktan oluşan küçük yapıya yani çekirdek aile formu olarak küçülmüştür. (Giddens, 2005;akt, Demir, 2022).

Parsons’a göre sanayileşmiş toplum ile çekirdek aile arasında bir ahenk vardır. Sanayi toplumunun ihtiyaçları çekirdek aile ile karşılanmaktadır. (Yıldırım E., 2016;akt, Demir, 2022) Sanayi toplumunun gösterdiği değişiklik, iş yerlerinin üretim yeri olarak görülen aileden çıkıp dışarıda şekillenmiş olmasıdır. Geniş ailelerde oluşan çalışma sisteminde yaşanan çatışmalar ortadan kalkmış ve aile içi bireylerin ilişkileri yerine evrensel ilke ve ilişkilere yerini bırakmıştır. (Bilton-Bonnettjones, 2008; akt,

Yıldırım, 2016;akt, Demir, 2022) Kent ailesi tanımını alan aile türü çekirdek ailedir. Kent yaşamında görülen çekirdek aile türü, sosyal ortamlar, yaşam şekli, çalışma şekli olarak kentleşme yaşam tarzına uyum sağlayacak şekilde oluşmuştur. (Yıldırım E., 2011;akt, Demir, 2022)

Sanayileşmenin oluşmasıyla birlikte kentleşmiş toplumlarda çekirdek aile türü daha çok görülmeye başlanmıştır. (Çağan, 2011;akt, Demir, 2022) Ayrıca aile içi işlevlere bakıldığında geniş ailede olan işlevlere göre daha azı görülmektedir. Bu azalma babanın otoritesinin de azalması olarak görülür. Kadının toplumdaki yeri ve evdeki yeri daha farklı bir konuma gelmiş, ev işerini yapmaktan ibaret olmaktan çıkmıştır. Çocuk bakımından sorumlu bi birey olmaktan kamuda varlığını gösteren bir konuma geçmiştir. Çocuklar ise üreten rolünden çıkmıştır. Geniş ailelerde olan eğitim düzeninin çekirdek ailelerde kamu kurumlarına devredildiği de görülmektedir. (Adams, 1986;akt, Çağan, 2011;akt, Demir, 2022)

2.4.2 Geniş aile. Ailenin tarihsel gelişimine bakıldığında sanayileşmeden önce aile, bir bütün olarak tüm akraba ilişkileri olarak birbirinin içindeydi ve ekonomik olarak üretim yeri idi. (Giddens, 2005;akt, Demir, 2022) Akrabalık ilişkilerinin güçlü olduğu, birbirine derinde bağlı olunan geniş aile türü geleneksel aileyi göstermektedir. Bu aile türünde dayanışmacı olmak, çok işlevi olmak, birbirlerine dayanışma içinde olmak gibi bir bütün olarak yaşanan özellikler görülür. Genel olarak pre-modern toplumlarda görülen bir aile türüdür. (Yıldırım E., 2011;akt, Demir, 2022)

Sanayileşme öncesinde üretimin tarıma dayalı olması nedeniyle aile üyelerinin kişi sayısı çok olması önemli olmaktadır. Geniş ailelerde büyüklere gösterilen saygı ve sadakat, onların bakımından sorumlu olmak, din eğitimi ve meslek konularındaki öğretim, mahremiyet gibi dikkat çeken özellikler görülmektedir. Geniş ailelerde baba ev sorumluluğuyla birlikte eşinin ve çocuklarının bakımından ve ihtiyaçlarını temin etmekten sorumludur. Vakti geldiğinde çocuklar da ebeveynlerinin bakımında sorumlu olma yükümlülüğünü üstlenirler. Zamanla sorumlulukların yer değiştirdiği bir döngü görülmektedir. Geleneksel ailelerin önemli özelliklerinden biri de akrabaların ve komşuların birbirleriyle yardımlaşma içinde olmasıdır. Geniş ailenin tanımına bakıldığında fakir kır ailesi tanımı görülmektedir. Ekonomik ve sosyal yardımlaşma için bir kooperatif sistem olarak gelişip kan veya evlilik yoluyla aile statüsü kazanırlar (Yıldırım E. , 2011;akt, Demir, 2022)

Ailede yaşı en yüksek olan birey ailenin reisidir. Aile reisi olarak yaşlı üye, tüm ortak kazanılan malın denetiminden sorumludur. Tüm mal varlığına ise ortak olarak sahiptirler. (Patai; akt, Yasa, 1991;akt, Demir, 2022) Aile üyelerinin din eğitimi, sevgi ihtiyaçları, korunma durumu, eğlence ortamları ve bakımları geniş ailede birlikte karşılanır. Geniş aile türünde ekonomik olarak dayanışma ve işbirliği olmaktadır. İş bölümü yaparak yaşamlarını sürdürürler. Kazanç bir kişide toplanır ve gerekli harcamalar bir kişi tarafından yapılır. (Ogburn;akt, Kongar, 1990;akt, Demir, 2022)

Geniş ailelerde çocukların bakım sorumlulukları, evde olan ve çalışmayan en yaşlı aile üyeleri tarafından yerine getirilir. Böylece yaşlı aile üyelerinden çocuklara kültürel bilgi aktarımı gerçekleşmiş olur. Yaşlı üyeler çocukların bakımından sorumluyken onların bakımından da evin çalışan üyeleri tarafından gerçekleştirilir. Geniş ailede ekonomik olarak iş bölümü olduğunu ve aile üyeleri arasında iş bölümü olduğunu ailelerin yaşam özelliklerine bakarak görebilmekteyiz.

2.4.3 Tek ebeveynli aile. Çekirdek aile türünde oluşan anne baba ve çocuktan oluşan aile üyelerinin ebeveynlerinden birinin vefat etmesi ya da karı kocanın boşanması ile çocuk, ebeveynlerden birinde kalır. Bu durumda ailenin sorumluluğunu tek bir ebeveyn üstlenmiş olur. Bir kadın ya da bir erkeğin sorumluluğu üstlendiği bu aile türüne tek ebeveynli aile denir. Çiftler birlikte yaşarken doğan çocuklar, ebeveynlerden birinin evi terk etmesi durumunda annesi ya da babasıyla tek yaşamak durumunda kalabilir. Bu durum da tek ebeveynli ailelere örnek olarak verilmektedir. Gelişen teknoloji ve yaşam tarzları sebebiyle günümüzde kadınlar sperm bankalarından sperm temin ederek hamile kalmakta ve çocuğunu tek başına yetiştirmektedir. Böylece tek ebeveynli aile türü olarak örneklendirilirler. Bu örnekle oluşturulan tek ebeveynli ile örneği Türkiye’de görülmemekte ve uygulanmamaktadır. Bir çok batı ülkelerinde artan oranda bu tür oluşan aile türü görülmektedir. (Sarı, 2016;akt, Demir, 2022)

Gelişmekte olan bir çok ülkede ebeveynlerin boşanma durumu olursa çocuklar çoğunlukla kadında yani annede kalır. Anneyle birlikte yaşamaya başlarlar. (Güneş F., 2014;akt, Demir, 2022) Bu durumlarda kadının gösterdiği emek özellikle dikkat çekmektedir. Tek ebeveyn olan anne evin sorumluluğu ile birlikte çocukların eğitim hayatıyla da tek başına ilgilenmek durumunda kalır. Evinin geçimini de tek başında üstlenir. Aile türlerinin evrimine bakıldığında sanayileşme öncesinde geniş aile olarak üretim merkezi halinde yaşayan ailelerden üretim ve yaşam alanının birbirinden ayrılması sonucu çekirdek aile türüne dönmüştür. Bu dönüşüme fabrikalaşmanın etkisi büyüktür. Çekirdek aile türünde çiftelerin boşanması durumunda ya da ebeveynlerin birinin vefat etmesi durumunda tek ebeveynli aile türü oluşmaktadır.

2.5 Çocuk Sayısı

Bireyler aile kurmaya çalışırken hayal ettiklerini oluşturulmaya çalışabilir. Kök ailesinde gördüğü çok kardeşlikle oluşan sosyal ortamı oluşturmak isteyebilir. Bu durumun bir de gerçekler boyutu vardır. Ekonomik durumun çocuk bakımını etkileyen baş faktörlerden biri olmasının yanında kadın sağlığı da düşünülmesi ve önemsenmesi gereken diğer gerçek bir faktördür. Oluşabilecek riskleri ortadan kaldırmak için aile planlamaları yapılmaktadır.

Aile planlaması (AP) bireylerin istenmeyen gebeliklerden korunmalarına, gebelikleri arasındaki sürenin düzenlenmesine, istedikleri sayıda ve istedikleri vakit çocuk sahibi olmalarına, hatta çocuk sahibi olmayan kişilerin çocuk sahibi olmalarına imkan sağlayan bir uygulamadır (Çayan A., 2009;akt; Saltık, 2022)

Aile planlaması, bir çiftin sahip olmak istediği çocuk sayısını, doğum aralıklarını ve çocuk sahibi olma zamanını planlama sürecidir. Aile planlaması, çiftlerin istedikleri yaşam tarzını, ekonomik durumlarını, sağlık durumlarını ve diğer faktörleri dikkate alarak bir aile oluşturma kararını almak için kullanabilecekleri bir araçtır. Aile planlaması, hem doğum kontrolü hem de doğum kontrolü olmayan yöntemleri içerebilir.

Doğum kontrol yöntemleri arasında, hormonlu doğum kontrol hapları, kondomlar, doğum kontrol implantları, spiraller, doğum kontrol enjeksiyonları, diyafram ve doğum kontrol jel gibi çeşitli seçenekler bulunur. Doğum kontrolü olmayan yöntemler arasında ise aile planlaması danışmanlığı, sterilizasyon, doğal planlama yöntemleri ve çocuk sahibi olma planlaması yer alır.

Aile planlaması, çiftlerin istedikleri yaşam tarzını, ekonomik durumlarını, sağlık durumlarını ve diğer faktörleri dikkate alarak bir aile oluşturma kararını almak için kullanabilecekleri bir araçtır. Aile planlaması, anne sağlığı, bebek sağlığı ve toplum sağlığı açısından da önemlidir.

2.6 Eşlerin Bağlılığı

Dünyada yaygın olarak görülen, bireylerin bir araya gelerek çift olurlar ve evlilikle birlikte aile kurumunu oluştururlar. Aileyi genişletmek adına ilişkiler ortak noktada şekillenir. İki farklı kişinin yeni kurdukları ailede ihtiyaçlar yeni düzene göre belirlenir. (Fanellve Weinhold,1989, akt, Çelik, 2021) Eşlerin bağlılığı, birbirlerine duydukları bağlılığı ifade eder. Bu bağlılık, birçok farklı şekilde ifade edilebilir ve farklı faktörlere dayanabilir.

Örneğin, eşler arasındaki bağlılık, sevgi, saygı, güven ve sadakat gibi duygulara dayanabilir. Ayrıca, birlikte geçirilen zaman, birbirlerine karşı olan ilgi ve anlayış, duygusal ve fiziksel destek gibi faktörler de bu bağlılığı artırabilir. Eşler arasındaki bağlılık ayrıca, birbirlerinin ihtiyaçlarına duyarlılık, karşılıklı anlaşma, çözüm odaklılık ve iletişim becerileri gibi faktörlere de dayanabilir. Bu faktörler, eşlerin birbirleriyle sağlıklı bir ilişki kurmalarına yardımcı olabilir ve bağlılıklarını artırabilir.

Ancak, eşler arasındaki bağlılık her zaman sabit değildir ve zamanla değişebilir. İlişkideki zorluklar, kişisel problemler veya diğer faktörler, bağlılığı azaltabilir veya değiştirebilir. Bu nedenle, eşlerin birbirleriyle iletişim kurmaları, ihtiyaçlarını ve duygularını paylaşmaları ve birbirlerine karşı anlayışlı olmaları önemlidir.

Aile içinde eşlerin bağlılığı, evlilik ilişkilerinin sağlıklı ve mutlu bir şekilde sürdürülmesi açısından son derece önemlidir. Eşler arasındaki güçlü bir bağlılık, ilişkide karşılaşılan zorlukların üstesinden gelmelerine ve birbirlerine destek olmalarına yardımcı olabilir. Eşler arasındaki bağlılık, birbirlerine duyulan sevgi, saygı, sadakat ve güven duygularıyla yakından ilişkilidir. Bunun yanı sıra, eşlerin birbirlerine zaman ayırmaları, birbirlerini anlamaya çalışmaları ve ortak çıkarlara sahip olmaları da bağlılığı artırır.

Ancak, ilişki içinde zaman zaman sorunlar yaşanabilir ve bu da bağlılığı azaltabilir. Bu durumda, eşlerin birbirlerine karşı anlayışlı ve destekleyici olmaları, birbirlerini dinlemeleri ve ortak bir çözüm bulmak için çalışmaları önemlidir.

Sonuç olarak, aile içinde eşlerin bağlılığı sağlıklı bir evlilik ilişkisi için kritik öneme sahiptir. Eşler arasındaki sevgi, saygı ve güven duygularının korunması ve artırılması, ilişkinin sağlıklı bir şekilde devam etmesine yardımcı olabilir.

2.7 Eğitim Durumları

Sınıflandırılmalı çiftleşmeyle ilgili önceki araştırmalar, insanların aynı eğitim düzeyindeki biriyle evlenme eğiliminde olduğunu, ancak bireylerin neden bir eşin eğitimine değer verdiğini ve eş seçimi sürecinin kendisinin, ağırlıklı olarak nicel araştırmalarda bir kara kutu olarak kaldığını göstermiştir. Çevrimiçi flörtün artan popülaritesi ile araştırma, çevrimiçi flört edenlerin sahip oldukları eğitim tercihleri ve teknolojilerin sunduğu "seçme özgürlüğü" göz önüne alındığında flört pazarlarında nasıl gezindiğini incelemelidir.

Eğitimsel sınıflandırıcı çiftleşme üzerine yapılan araştırmalar, insanların aynı eğitim düzeyindeki biriyle evlenme eğiliminde olduğunu göstermiştir (Blossfeld, 2009; Kalmijn, 1998; Schwartz, 2013). Eğitim, sosyal hiyerarşinin temel bir yapısı olduğundan, yüksek düzeyde eğitimsel sınıflandırıcı çiftleşme, katı grup sınırlarını ve güçlü sosyal kapanmayı gösterir (Lichter ve Qian, 2019). Çoğunlukla nicel verileri kullanan önceki çalışmalar, hem bireysel tercihlerden hem de yapısal fırsatlardan etkilenecek çeşitli çiftleşme sonuçlarını kavramsallaştırdı (Lichter ve Qian, 2019; Schwartz, 2013). Örneğin eğitim kurumları, benzer şekilde eğitim görmüş kişilerin tanışıp romantik ilişkiler geliştirebilecekleri evlilik pazarları işlevi görür (Blossfeld, 2009). Bireylerin genellikle eğitime göre sıralandığı işyerleri ve mahalleler gibi geleneksel toplantı mekanları da eğitim açısından homojen ortaklıklara yol açabilir (İngiltere, 2004; Mc Clendon ve diğerleri, 2014). Niteliksel araştırmalar, sınıflandırıcı çiftleşmenin kalıplarına ve belirleyicilerine ışık tutabilirken, bireylerin neden potansiyel bir partnerde eğitime değer verdiklerini ve sahip oldukları eğitimsel tercihler göz önüne alındığında nasıl partner aradıklarını daha iyi anlamak için nitel araştırmaya ihtiyaç vardır.

Evlilik öncesi eğitime katılım, ilk olarak eşler arasında daha yüksek düzeyde ilişki doyumu ve daha düşük sorun şiddeti düzeylerinde terapi aramayı düşünme eğilimi ile ilişkilendirilmiştir. Bu bulgu, Rogge ve meslektaşları (2013) tarafından ana hatları çizilen, evlilik öncesi eğitimin istemeden katılımcıları ilişkilerindeki eksikliklere karşı duyarlı hale getirebileceği görüşüyle büyük ölçüde tutarlı olduğu görülmüştür. Ortakların, ortaklık hala nispeten güçlüyken bu eksiklikleri düşünebilecekleri ve bunları, dış yardım yoluyla ilişkilerini iyileştirme çabaları için

bir katalizör olarak görebildikleri gözlemlenmiştir. Bu etki tekrarlanırsa, evlilik öncesi eğitimin değerini sadece daha sonraki tedaviye bir geçit olarak değil, sağlıklı ilişki sürdürmeye bir teşvik olarak vurgulanmaktadır. (Rogge RD., Cobb RJ., Lawrence E., Johnson MD., Bradbury TN., 2013 akt; (Hannah C.W, Julia F.H., Jaclyn M.R., Benjamin R.K., Thomas N.B., 2018)

Evlilik öncesi eğitime katılımın, tedavi görmeyi düşünen çiftlerin, evlilik öncesi eğitime katılmayanlara kıyasla, tedaviyi gerçekten takip edecekleri ve ilişkilerinde biraz daha erken önlem alacakları olasılığının daha yüksek olduğunu görülmektedir. Bu nedenle, evlilik öncesi eğitim doğrudan yardım almayı düşünmeyi kolaylaştırmasa da, evlilik öncesi eğitimle ilgili deneyim, çiftlerin tedaviyi düşünme ve böylece niyetleri eyleme dönüştürme konusundaki istekliliğiyle birleşiyor gibi görünmektedir. Bu da, çiftler buna çok az ihtiyaç görürse, evlilik öncesi eğitimin gerçek tedavi alımı üzerinde çok az etkisi olabileceğinden, geçit etkisinin detaylandırılmasını önerir; ancak evlilik öncesi eğitim, bir müdahalenin çiftlerin kendilerine yardım edip edemeyeceğini merak etmeye başlayanlar arasında önemli hale gelebilir. (Hannah C.W, Julia F.H., Jaclyn M.R., Benjamin R.K., Thomas N.B., 2018)

2.8 Kök Ailede Birey Sayısı

İnsanlar aile ortamlarında sosyalleşirler. Bireysel gelişim üzerinde ailenin etkileri büyüktür. Erken çocukluk dönemi, ergenlik dönemi ve yetişkinlik döneminde ailenin etkileri görülmektedir. (Bowen, 1978; Kağıtçıbaşı, 1996; akt, Öselemiş, 2022)

Geniş ailelerde ekonomik anlamda iş birlikleri ile beraber sosyal iletişiminde daha fazla olduğu görülmektedir. Akşam yemeklerinin birlikte yenmesiyle oluşan sosyal ortam kişiye en temel iletişim kaynağıdır. Yeni üyeler aileye katıldıkça fazlalaşan birey sayısı ile iletişim ağı farklılaşır. Aile üyeleri az iken birbirlerinin bireysel sorunlarına daha fazla hakimken aile üyelerinin fazlalaşması durumu birbirlerine en yakın hissettikleri ebeveyn veya kardeşlerle iletişim sağlayarak aile üyelerinin, küçük gruplaşmalarına sebep olabilir.

Kalabalık ailelerin dede ve nine olarak en büyük üyeleri deneyimlerini ve kültürel mirasını kendi çocuklarına aktarır. Torunlar ise hem kendi ebeveynlerinden hem de daha büyük olan aile üyelerinden deneyimler kazanırlar. Bu etkileşim sayesinde daha bilgili ve hayata hazır hale gelebilirler. Torunların evlenme çağına geldiklerinde gördükleri aile yapısına benzer aile kurmak istemeleri yaşadıkları deneyimlerle olmaktadır. Bireysel farklılıklarda kuracakları aile yapısını şekillendirmektedir. Kalabalık ailenin içinde yaşanan zorluklar bireye ağır gelmişse daha az üye sayılı bir aile kurmak ister. Kalabalık ailenin memnuniyetini yaşayan birey ise kendi ailesi gibi kalabalık bir aile yapısı kurmak ister.

Çocuk sahibi olurken kök aile sayısı, birçok kişi için önemli bir faktördür. Kök aile, genellikle anne ve babanın yanı sıra kardeşleri ve diğer akrabaları da içeren ailedir. Bazı insanlar için, kök aile sayısı çocuk sahibi olurken önemli bir faktördür çünkü çocuklarının aileleriyle bağları güçlü olmasını ve aileleri tarafından desteklenmelerini istiyorlar. Ayrıca, çocukların kök ailelerinin kültürünü ve değerlerini öğrenmeleri de önemlidir. Kök aile sayısı, aile bağlarına bağlı olarak farklılık gösterebilir ve bu nedenle bazı aileler için daha fazla önem taşıyabilir. Ancak, bazı insanlar için kök aile sayısı önemli değildir ve çocuklarını bağımsız olarak yetiştirmek istiyorlar. Ayrıca, modern toplumlarda artık birçok insanın nüfus yoğunluğu ve yer değiştirme nedeniyle uzakta yaşayan akrabaları var, bu nedenle kök aile sayısının önemi bu insanlar için daha az olabilir.

Kök aile sayısı çocuk sahibi olurken önemli bir faktör olabilir, ancak her aile için farklıdır ve ailelerin kendi tercihlerine ve yaşam tarzlarına bağlıdır.

2.9 Sosyoekonomik Statü

Sosyoekonomik statü, bir bireyin veya bir ailenin toplum içindeki sosyal ve ekonomik konumunu ifade eder. Bu statü, bir kişinin veya ailenin eğitim düzeyi, mesleği, gelir düzeyi, mal varlığı, toplumsal itibar gibi çeşitli faktörlere dayanır. Sosyoekonomik statü, bir kişinin veya ailenin ekonomik kaynaklara erişimini, yaşam tarzını, sosyal bağlantılarını ve toplumdaki yerini belirler. Bu statü, sosyal sınıf, gelir düzeyi ve mesleki pozisyon gibi faktörleri içerir. Örneğin, bir doktor ya da avukat gibi yüksek gelirli ve saygın bir mesleği olan biri genellikle daha yüksek bir sosyoekonomik statüye sahip olarak kabul edilir. Sosyoekonomik statü, bir kişinin toplumda daha fazla fırsata ve imkana sahip olmasını sağlayabilirken, daha düşük bir statüde olanlar genellikle daha az fırsata ve kaynağa erişim sahibi olabilir. Bu, eğitim, sağlık hizmetleri, konut, iş imkanları ve diğer sosyal hizmetlere erişimde farklılıklara neden olabilir.

TÜİK'in 2022 için hesapladığı 34 bin 493 liralık fert medyan geliri, aylık bazda 2 bin 958 liraya denk geliyor. Fert medyan gelirinin yüzde 40'ına göre hesaplanan yoksulluk sınırı olan aylık 1.183 TL'nin altında gelire sahip 6 milyon 354 bin, medyan gelirin yüzde 50'sine göre aylık 1.479 bin liranın altında gelire sahip 12 milyon, medyan gelirin yüzde 60'ı baz alındığında aylık 1.775 liranın altında gelir düzeyinde 18 milyon 30 bin ve medyan gelirin yüzde 70'ine göre aylık 2 bin 70 liradan daha az gelire sahip 24 milyon 460 bin kişi olduğu görülüyor. TÜİK'in yoksul sayısında baz aldığı gelir düzeyleri, TÜİK'in 2022'ye ilişkin 4 kişilik aile ve çalışan tek kişi için hesapladığı aylık yaşam maliyetlerinin ise oldukça altında bulunuyor. (<https://l24.im/QR25PW> adresinden 10 Temmuz 2023 tarihinde edinilmiştir.

Tablo 1

Eşdeğer Hane Halkı Kullanılabilir Fert Gelirine Göre Göreli Yoksulluk

	Yoksulluk Sınırı (TL)		Yoksulluk Oranı (%)	
	2021	2022	2021	2022
%40-%40	11.227	14.197	8,5	7,6
%50-%50	14.034	17.747	14,4	14,4
%60-%60	16.841	21.296	21,3	21,6
%70-%70	19.684	24.845	28,7	29,3

TÜİK verilerine göre, 2022 yılı Eşdeğer hane halkı kullanılabilir fert gelirine göre sıralı yüzde 20'lik gruplar itibarıyla yıllık eşdeğer hane halkı kullanılabilir fert gelirinin dağılımı ortaya konmuştur. Türkiye geneli ve İstanbul için gelir dağılımı tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2

Eşdeğer Hane Halkı Kullanılabilir Fert Gelirine Göre Sıralı Yüzde 20'lik Gruplar İtibarıyla Yıllık Eşdeğer Hane Halkı Kullanılabilir Fert Gelirinin Dağılımı

Eşdeğer hanehalkı kullanılabilir fert gelirine göre sıralı yüzde 20'lik gruplar itibarıyla yıllık eşdeğer hanehalkı kullanılabilir fert gelirinin dağılımı, 2014-2022

Distribution of annual equivalised household disposable income by quintiles ordered by equivalised household disposable income, 2014-2022
[TR Türkiye, İBBS 2.Düzey - TR Türkiye, SR Level 2]

	Toplam Total	Yüzde 20'lik gruplar - Quintiles				
		İlk %20 ⁽¹⁾ First quintile ⁽¹⁾	İkinci %20 Second quintile	Üçüncü %20 Third quintile	Dördüncü %20 Fourth quintile	Son %20 ⁽¹⁾ Last quintile ⁽¹⁾
2022						
TR Türkiye						
Yüzde (%) - Percentage (%)	100,0	6,0	10,4	14,7	20,9	48,0
Ortalama (TL) - Mean (TL)	48 642	14 712	25 304	35 652	50 781	116 773
Medyan (TL) - Median (TL)	35 493	15 393	25 161	35 493	50 241	84 559
TR10 (İstanbul)						
Yüzde (%) - Percentage (%)	100,0	6,4	9,9	13,5	18,6	51,6
Ortalama (TL) - Mean (TL)	69 904	22 278	34 744	47 198	64 993	180 379
Medyan (TL) - Median (TL)	47 204	23 176	34 816	47 253	64 017	113 744

TÜİK, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması

TurkStat, Income and Living Conditions Survey

Tablodaki rakamlar, yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir.

Figures in table may not add up to totals due to rounding.

Gelir referans dönemi bir önceki takvim yılıdır.

Reference period of income is the previous calendar year.

(1) Fcrtler cçdeğer hanehalkı kullanılabilir gelirlerine göre küçükten büyüğe doğru ayrılarak 5 gruba ayrıldığında; "İlk yüzde 20'lik grup" geliri en düşük olan grubu, "Son yüzde 20'lik grup" ise geliri en yüksek olan grubu tanımlamaktadır.

(1) When the individuals are sorted in ascending order by equivalised household disposable income and divided into 5 parts, the bottom income group is defined as "the first quintile" and the top income group is defined as "the last quintile".

Bölüm 3

Yöntem

3.1 Problemin Durumu

Sosyoekonomik olarak düşük bir ailede yaşayanlar, düşük gelir nedeniyle birçok zorlukla karşı karşıya kalabilirler. Bu aileler, temel ihtiyaçların karşılanamaması sorunuyla karşılaşır. Düşük gelirli ailelerde, temel ihtiyaçların karşılanması (yani gıda, barınma, sağlık, eğitim) zor olabilir. Bu nedenle, aile üyeleri bu ihtiyaçlarını karşılamak için mücadele ederler ve bazen yetersiz beslenme, kötü barınma koşulları ve sağlık sorunları gibi sonuçlarla karşılaşır.

Düşük gelirli ailelerde, işsizlik veya düşük ücretli işler sıklıkla görülür. Bu, aile üyelerinin ekonomik olarak zor durumda kalmasına neden olabilir ve gelecekteki iş fırsatlarından mahrum kalabilirler. Çocukların eğitim fırsatları sınırlı olabilir. Bu nedenle, çocuklar genellikle düşük gelirli ailelerde büyüyenler arasında daha düşük eğitim düzeylerine sahip olurlar ve daha az iş fırsatına sahip olabilirler.

Bu ailelere bakıldığında sağlık sorunları daha yaygın olabilir. Bu, sağlık hizmetlerine erişimde zorluklara neden olabilir ve ciddi hastalıkların tedavisinde sorunlar yaşanabilir.

Bu zorluklara rağmen, sosyoekonomik olarak düşük bir ailede büyümek, aile üyelerinin güçlü bir dayanıklılık ve direnç geliştirme ihtiyacı yaratır. Bu, çocukların ve yetişkinlerin, zorlu koşullar altında bile olumlu bir zihniyetle hareket etmeyi öğrenmelerini ve kendi kendilerine yeterli olmalarını sağlayabilir.

3.2 Araştırmanın Amacı

Düşük sosyoekonomik düzeydeki ailelerin aile yapılanmasını etkileyen faktörlerin aile planlamasına etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.

3.3 Araştırmanın Önemi

Düşük gelirli ailelerin kalabalık olması sorunu, dünya genelinde yaygın bir sorundur. Bu durum, ailelerin küçük konutlarda çok sayıda kişiyle birlikte yaşamaları, yetersiz hijyenik koşullar, sağlıksız beslenme, yetersiz eğitim fırsatları gibi çeşitli sorunlara yol açabilir. Bu sorunun çözümü için çeşitli yaklaşımlar vardır. Öncelikle, devletlerin düşük gelirli ailelere yönelik sosyal yardımlar sunması, bu ailelerin temel ihtiyaçlarını karşılamalarına yardımcı olabilir. Ayrıca, sosyal konut politikaları gibi programlar, düşük gelirli ailelerin daha iyi konutlara sahip olmalarına yardımcı olabilir.

Bunun yanı sıra, aile planlaması konusunda yapılan çalışmalar, ailelerin istedikleri sayıda çocuk sahip olmalarını sağlayabilir ve bu şekilde ailelerin kalabalık olma sorununu çözebilir. Sağlıklı ve hijyenik yaşam koşullarını sağlamak içinse, ailelerin sağlık hizmetlerine ve hijyenik koşulları düzenlemeye yönelik eğitimlere erişimleri sağlanabilir. Düşük gelirli ailelerin kalabalık olması sorunu, kompleks bir sorun olmakla birlikte, devletlerin sosyal yardım ve konut politikaları, aile planlaması ve eğitim programları gibi çeşitli yaklaşımlarla çözülebilir. Bu tez araştırmasının aile planlamalarında gerekli kurumlara katkı sağlamak amacıyla önemli olduğu düşünülmektedir.

3.4 Araştırmanın Yöntemi

Niteli araştırma yöntemi, araştırmacının bir olayı, durumu veya olguyu ölçülebilir olmayan değişkenler (örneğin görüşler, inançlar, tutumlar) yoluyla anlamaya çalıştığı bir araştırma yöntemidir. Nitel araştırma, genellikle sosyal bilimler ve insani bilimler alanında kullanılmaktadır ve anekdotlar, röportajlar, odak grupları, gözlem, sanat eserleri, arşiv belgeleri ve diğer yazılı ve sözlü materyaller gibi veri toplama yöntemlerine dayanmaktadır. Niteli araştırma, birçok farklı formda gerçekleştirilebilir ancak genellikle araştırmacının olguyu anlamak için bir çerçeve oluşturduğu ve bu çerçevenin verileri analiz etmek için kullanıldığı bir süreç izlenir. Araştırmacılar, nitel araştırma yoluyla elde ettikleri verileri yorumlayarak, araştırmanın amacını, sorularını ve hipotezlerini doğrulamak veya reddetmek için sonuçlar elde ederler.

Nitel araştırmada görüşme tekniği, nitel araştırmalar için en yaygın kullanılan veri toplama yöntemlerinden biridir. Görüşmeler, araştırmacıların katılımcılarla birebir yüz yüze veya çevrimiçi olarak yapılan yapılandırılmış veya yapılandırılmamış bir dizi soru üzerinden iletişim kurmalarını içerir. Görüşme tekniği, araştırmacılara katılımcıların düşüncelerini, deneyimlerini ve perspektiflerini daha derinlemesine anlama ve araştırmanın amacına uygun veriler toplama imkanı verir. Görüşmeler, araştırmacılar için bazı zorluklar da sunabilir, örneğin, katılımcıların açık fikirli ve dürüst olmalarını sağlamak, araştırmacıların önyargılarını kontrol etmek ve araştırmacıların görüşmeler sırasında tarafsız kalmalarını sağlamak gibi. Ancak, doğru bir şekilde planlandığı ve yürütüldüğü takdirde, görüşmeler nitel araştırmalar için çok değerli bir veri toplama yöntemidir. Bu tez araştırmasında görüşme tekniği kullanılmıştır.

3.5 Evren Ve Örneklem

3.5.1 Araştırmanın evren ve örnekleme. Araştırmanın evreni, belirli bir konu ya da sorunu oluşturan tüm kişi, nesne, olay ya da olguların tamamına verilen addır. Bu kavram, araştırmanın yapılacağı alanda yer alan herkesi, her şeyi ya da her olayı kapsar. Örneğin, bir araştırmanın evreni Türkiye'deki tüm üniversite öğrencileri olabilir. Bu çalışmanın evrenini, İstanbul'da yaşayan evli ve çocuklu kadınlar oluşturmaktadır.

Örneklem ise araştırmanın evreninden rastgele seçilerek belirlenen ve araştırmaya dahil edilen küçük bir grup ya da örnekleme ifade eder. Örneklem, evrenin bütününe temsil edebilecek bir grup olmalıdır. Örneklem, araştırmacıların evreni daha iyi anlamasına ve anlamlandırmasına yardımcı olacak bir bilgi sağlar. Bu çalışmanın örneklemini, İstanbul'da yaşayan dört ve üzeri çocuğu olan, kadınlardan biri öğretmen diğerkleri ev hanımı olan 10 kişi oluşturmaktadır. Çalışmanın gerçekleştirildiği tüm katılımcılar TÜİK verilerine göre yoksulluk sınırında olan kişilerdir. Görüşmelere ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 3

Katılımcılara Yapılan Görüşme İçin Kullanılan Telefon Süreleri

Katılımcı	Görüşme için kullanılan araç	Görüşme Süresi (dk)
K.1	Telefon Görüşmesi	42 dk
K.2	Telefon Görüşmesi	30 dk
K.3	Telefon Görüşmesi	34 dk
K.4	Telefon Görüşmesi	28 dk
K.5	Telefon Görüşmesi	30 dk
K.6	Telefon Görüşmesi	32 dk
K.7	Telefon Görüşmesi	33 dk
K.8	Telefon Görüşmesi	32 dk
K.9	Telefon Görüşmesi	33 dk
K.10	Telefon Görüşmesi	30 dk

3.5.2 Araştırmanın sınırlılıkları. Ulaşım zorluğu nedeniyle görüşmeler telefonda eş zamanlı sesli olarak gerçekleştirilmiş. Bu durum araştırmanın sınırlılıklarındandır.

3.5.3 Verilerin toplanması. İstanbul’da ikamet eden evli ve çok çocuklu kadınlarla ulaşım zorluğu nedeniyle telefon üzerinden sesli görüşme yapılmıştır. Kartopu/zincirleme örneklem metoduyla katılımcılara ulaşılmıştır. Sosyo-demografik form ve yarı yapılandırılmış açık uçlu sorular sorularak veriler elde edilmiştir. Nitel verilerin analiz aşamasında kategorizasyon yöntemi kullanılmıştır. Verilerin toplanması aşamasında nitel araştırma yöntemlerinden derinlemesine ve birebir görüşme tekniğine yer verilmiştir. Derinlemesine görüşme tekniği, araştırmacıların katılımcıların kişisel deneyimlerini, düşüncelerini, hislerini ve davranışlarını anlamalarına yardımcı olur. Bu yöntem, araştırmacının belirli bir konuda birçok farklı görüş, bakış açısı ve deneyimlerinin ortaya çıkmasına olanak sağlar. Derinlemesine görüşme tekniği, araştırmacının bir konu hakkında ayrıntılı ve derinlemesine bilgi edinmelerini sağlayarak, yarı yapılandırılmış açık uçlu sorularla araştırmada daha ayrıntılı, niteliksel veriler elde etmesine yardımcı olur.

Araştırmacı tarafından sosyoekonomik durumun düşük evli kadınlara, araştırmanın konusu, amacı ve araştırmanın içeriğinin nelerden oluştuğuna dair bilgi veren bir onam formu hazırlanmıştır. Onam formu araştırmacı tarafından görüşmeye başlamadan her katılımcıya sesli olarak okunmuştur. Zaman kısıtlaması olması nedeniyle katılımcılardan onay alınarak görüşmeler ses kaydına alınmıştır. Katılımcıların imza atması gereken kısımlara “tik” atılmıştır. Telefon görüşmeleri katılımcıların müsait oldukları zaman aralığında yapılmıştır. Sosyo-demografik form katılımcılara sesli olarak telefonda sorulmuştur ve cevapları kaydedilmiştir. Araştırmada yarı yapılandırılmış açık uçlu 16 adet soru hazırlanmıştır. Araştırmacı görüşmeler sonucunda elde ettiği ses kayıtlarını tekrar dinleyerek word dosyası olarak yazılı metin haline dönüştürmüştür. Jupp (1996), ses kaydı ile yapılan bire bir görüşmelerin analizinin güçlüğünden dolayı, araştırmacının ses kayıtlarını hızlı ve etkili bir çalışma yapılabilecek bir forma dönüştürmesi gerekliliğini söyler (Baltacı A. , 2017; akt, Çelik, 2021)

3.5.4 Verilerin istatistiksel analizi. Niteli araştırma yöntemi, bir araştırmada sayısal veri toplama yerine, niteliksel verilerin incelenmesi ve analiz edilmesi yöntemidir. Nitel araştırmalar, fenomenlerin nasıl yaşandığını, deneyimlerin nasıl hissedildiğini, davranışların nedenlerini, tutumların ve inançların nasıl oluştuğunu anlamak için kullanılır.

Bu araştırma yöntemi, gözlem, röportaj, odak grupları, arşiv araştırmaları, etnografik çalışmalar ve diğer veri toplama yöntemlerini kullanabilir. Nitel araştırmalarda toplanan veriler, daha sonra analiz edilir ve tekrarlanan kalıplar, temalar ve ilişkiler belirlenir. Bu analizler, araştırmacının araştırma sorularına yanıt bulmasına, teorik çerçeveleri test etmesine ve daha fazla araştırmaya yönelik hipotezler geliştirmesine olanak tanır.

Niteli araştırma yöntemi, genellikle sosyal bilimler, eğitim ve sağlık gibi alanlarda kullanılır ve araştırmacıların kişisel deneyimler ve görüşleri hakkında daha derin bir anlayış elde etmelerine olanak tanır. Bu araştırmada verilerin analizi için ‘İçerik Analiz ’metodu kullanılmıştır.

3.5.5 Verilerin içerik analizi. İçerik analizi, verilerin toplanması için kullanılan bir yöntemdir. Bu yöntemde, bir araştırmacı veya analist belirli bir konuda yazılı veya sözlü materyalleri inceleyerek verileri toplar. İçerik analizi genellikle kalitatif araştırmaların bir parçası olarak kullanılır ve verilerin anlamlı desenler, tema ve kategoriler halinde gruplandırılmasına izin verir. Bu yöntem, bir araştırmacının araştırmaya konu olan konuya ait yazılı veya sözlü materyalleri kapsamlı bir şekilde inceleyerek, konu hakkında daha kapsamlı bir anlayışa sahip olmasına yardımcı olabilir.

İçerik analizi yöntemi, doğru bir şekilde uygulandığında, verilerin analizinde güçlü bir araçtır ve araştırmacılara, analistlere veya karar vericilere, belirli bir konuda daha ayrıntılı ve derinlemesine bilgi sağlayabilir.

İçerik analizinin asıl amacı, belirli bir metnin içeriğini sistematik bir şekilde inceleyerek anlam ve örüntüler elde etmektir. Bu analiz yöntemi, verileri doğru ve güvenilir bir şekilde yorumlamak ve analiz etmek için kullanılır. İçerik analizi, genellikle sosyal bilimlerde ve diğer araştırma alanlarında kullanılan bir yöntemdir. Bu yöntem, bir metnin içeriğindeki anahtar kelimeleri, temaları, motifleri, görüşleri ve duyguları belirlemek için kullanılır. Bu bilgiler, araştırmacılara verileri analiz etmek ve yorumlamak için bir temel sağlar. Bu yöntem, bir metnin içeriğini objektif bir şekilde inceleyerek araştırmacılara daha fazla anlayış ve fikir verir.

Araştırma verileri İçerik analizinde dört evrede şekillenir. Bunlar: verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanması şeklindedir. Bu esnada oluşturulan kodlar peyderpey değiştirilebilir. Yeni kodlar oluşukça kod çizelgesi daha zengin hale gelir. Kodlamanın özü araştırmacının hedefine ve konunun durumuna göre farklılaşabilir. Daha çok cümle ya da paragraf kodlamaya temel oluşturur. Aynı zamanda elde edilen bilgilerin hepsinin kodlanması şart değildir (Yıldırım ve Şimşek, 2016; akt, Çelik, 2021).

Bu araştırmada oluşturulmuş ana temaların alt başlığı olarak kodlar, bir araya getirilmiştir. Verilenin sonucunda açığa çıkmış olan birbirlerine en yakın ifadelerin yan yana getirilmesiyle ortaya çıkmıştır. Açığa çıkan kodlar anlamlarına bakılarak bir araya getirilmiş ve alt tema kodları oluşturulmuştur. Alt temalar yorum katılmadan bulgu haline getirilip sunulmuştur. Ortaya çıkan bulgular yorum katılmadan

tablolaştırılmıştır. Katılımcıların hepsinin ifade ettiği görüşlere ve düşüncelere yer vermeye çalışılmıştır.

Bulunan ve anlamlı kategoriler altında oluşturulan kodların bir araya gelmesi meydana çıkan alt temalar ve bu alt temalar bir bütün olacak şekilde tablo oluşturularak verilmiş, tablo da aynı zamanda katılımcıları sıklık değeri ile katılımcıların bazı örnek düşüncelerine yer verilmiştir. Her bir tablonun alt kısmında oluşan bulgular nesnel olarak aktarılmıştır. Yine belirlenen alt temalar şekiller ile gösterilip yorum yapılmadan betimlenmiştir. Her alt temaya karşılık gelen kategoriler şekil ile gösterilip nesnel biçimde ilişkilendirilerek açıklanmıştır. (Çelik, 2019)

3.5.6 Geçerlik ve güvenilirlik. Nitel araştırmada geçerlilik, araştırmada kullanılan yöntemlerin ve bulguların doğru ve güvenilir olması anlamına gelir. Nitel araştırma, insanların deneyimlerini, inançlarını, değerlerini ve davranışlarını anlamak için kullanılan bir araştırma türüdür ve veri toplama yöntemleri arasında görüşmeler, gözlem, odak grupları ve belge inceleme yer alabilir.

Geçerlilik, bir araştırma çalışmasının sonuçlarının gerçek dünya olaylarına veya durumlara uygun olduğunu gösterir. Nitel araştırmada geçerlilik, veri toplama yöntemlerinin, araştırmanın amacına uygun olarak seçilmesi, araştırmacının ön yargılarının olabildiğince azaltılması, veri analizinde doğru ve güvenilir tekniklerin kullanılması ve sonuçların yorumlanmasında özenli olunması gibi faktörlere bağılıdır.

Nitel araştırmada geçerlilik, araştırmacının veri toplama ve analiz sürecindeki titizliğı ve araştırmanın güvenilirliğini sağlamak için yaptığı tüm çabalara bağılıdır. Nitel araştırmada, geçerlilik, verilerin doğru ve güvenilir olmasını sağlamak için sürekli bir çaba gerektirir.

Geçerlik özelliklerine bu çalışmada yer verilmiştir. Bire bir yapılan görüşmelerde veriler, direk olarak bir arada toplanmıştır. Toplanan veriler nesnel olacak şekilde alıntı halinde açık olarak yazılmıştır. İç geçerlik sağlanması için toplanan verilerden önceden oluşturulan temalar, alıntılarla bir araya getirilmiştir. Verilen ışığında ortaya çıkmış olan sonuçlara ulaşımın nasıl olduğu açıkça dile getirilmiştir.

Araştırmanın güvenilirliğı için araştırmacılar, verilerin toplanması ve analiz edilmesi sırasında sistemli bir yaklaşım benimsemelidirler. Bu, araştırmacının verileri tutarlı bir şekilde toplamasını ve analiz etmesini sağlar. Araştırmacılar, araştırmalarının öznel yönlerini mümkün olduğunca azaltmak için araştırma sorularını ve analiz sürecini açık bir şekilde belirlemelidirler. Bu nedenle çalışmada nesnel olarak bilgileri okuyuculara aktarır. Yoruma dayalı olabilecek durum önlenerek ham olarak bilgilere ulaşım sağlanabilir.

Araştırmacı alan/literatür araştırması yapmıştır. Sosyoekonomik durumun düşük olmasının aile yapılanmalarına etkileri ile ilgili araştırma ve makalelerden yola çıkarak açık uçlu sorular hazırlamıştır. Telefon görüşmelerinde onam formu katılımcılara okunmuştur. Her katılımcı gönüllülük esasına dayalı olarak çalışmaya katılmıştır. Verdikleri kişisel bilgilerin gizli tutulacağı belirtilmiştir.

Bölüm 4

Bulgular

Sosyoekonomik düzeyi düşük olan kişilerden oluşan araştırmada, içeri analizi yapılmıştır. ‘‘Düşük sosyoekonomik düzeyin aile yapılanmasına etkisi’’ başlığında bir ana tema önceden oluşturulmuştur. Ana temalardan yola çıkarak katılımcıların belirtmiş olduğu görüşlerden alınan bilgilerle alt temalar oluşturulmuştur.

Araştırmanın birinci kısmında katılımcılardan alınan sosyo-demografik bilgiler belirtilmiştir. İkinci kısımda katılımcılarla yapılan görüşmelerde alınan veriler verilmiştir. Verilerde yola çıkarak temalar, alt temalar ve kategoriler gösterilmiştir. Üçüncü kısımda katılımcılardan alınan verilerden oluşan analizlerin tartışma ve yorumu gösterilmiştir.

4.1 Araştırma Grubunun Sosyo-Demografik Özellikleri

Sosyoekonomik düzeyi düşük bireylerden alınan bilgilerin değerlendirilmesi, katılımcıların aktardığı bilgilerle (Yaş, cinsiyet, meslekleri, eğitim durumları, ailesindeki kardeş sayısı, çocuk sayısı tablolar şeklinde) sağlanmıştır.

Tablo 4

Katılımcıların Yaş Ve Cinsiyet Dağılımı

Yaş Dağılımı	n	%
21-30	2	20
31-40	8	80
Toplam	10	100
Cinsiyet	n	%
Erkek	0	0
Kadın	10	100
Toplam	10	100

Tablo 4’de görüldüğü gibi katılımcılardan 2 (%20)’si 21-30 yaş aralığında 8 (%80)’i 31-40 yaş aralığında, 41-50 yaş aralığında ve 50-60 yaş aralığında katılımcının olmadığı görülmektedir. Katılımcılarımız hepsi kadındır. Bu araştırmamızın sınırlılıklarındandır

Tablo 5

Katılımcıların Eğitim Seviyesi

Eğitim Seviyesi	n	%
Okuma-Yazma Bilmeyen	4	40
İlkokul	1	10
Ortaokul	2	20
Lise	2	20
Lisans	0	0
Ön Lisans	1	10
Yüksek Lisans	0	0
Toplam	10	100

Tablo 5’de katılımcıların eğitim seviyelerine bakıldığında; sadece okuma yazma bilmeyen 4(%40), ilkokul 1(%10), ortaokul 2(%20), lise mezunu 2(%20), ön mezunu 1 (%10) olduğu bulunmuştur. Bu tabloda da anlaşıldığı üzere eğitim seviye düzeyi en çok okuma-yazma bilmeyenlerden oluşmaktadır.

Tablo 6

Katılımcıların Meslek Durumları

Meslek	n	%
Çalışmıyor	9	90
İşçi	1	10
Toplam	10	100

Tablo 6’da katılımcıların meslek durumlarına bakıldığında; katılımcılardan çalışmayanlarının sayısı 9(%90), işçi sayısı 1(%10) olduğu görülmektedir.

Tablo 7

Katılımcıların Kök Ailedeki Kardeş Sayısı

Kardeş Sayısı	n	%
2	1	10
3	1	10
4	1	10
5	1	10
7	1	10
8	2	20
9	1	10
11	1	10
12	1	10
Toplam	10	100

Tablo 7’de katılımcıların kök ailesinde kardeş sayısına bakıldığında; 2 kardeş olan 1(%10), 3 kardeş olan 1(%10), 4 kardeş olan 1(%10), 5 kardeş olan 1(%10), 7 kardeş olan 1(%10), 8 kardeş 2(%20), 9 kardeş olan 1(%10), 11 kardeş olan 1(%10), 12 kardeş olan 1(%10) kişi olduğu görülmektedir.

Tablo 8

Katılımcıların Çocuk Sayısı

Çocuk Sayısı	n	%
4	5	50
5	3	30
6	1	10
9	1	10
Toplam	10	100

Tablo 8’de katılımcıların çocuk sayısına bakıldığında; 4 çocuğu olan 5(%50), 5 çocuğu olan 3(%30), 6 çocuğu olan 1(%50), 6 çocuğu olan 1(%50) kişi olduğu görülmektedir.

4.2 Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 9

Düşük Sosyoekonomik Düzeyin Aile Yapılanmasına Etkisine İlişkin Görüşlerinin İçerik Analizi

Alt Tema-1	Kodlar	F	Veriler
Düşük sosyoekonomik düzeyin aile yapılanmasında çocuk sayısının etkileri	Üzüntü	10	“... çocukların isteklerini yerine getiremediğimde çöküntü ve üzüntü yaşıyorum.” (K.1)
			“... çok üzülüyorum . Her birinin her istediğini her zaman yerine getiremiyoruz...” (K.4)
			“Ben çocuklarımın isteklerini yerine getiremediğim de direkt ağlarım ...” (K.6)
			“ Üzülüyorum elbette. Her istediklerini yapmak isterdim. Yetemiyorum bazen çocuklarıma...” (K.10)
	Maddi Sıkıntı	10	“Kalabalık aile olmak zor... Maddi olarakta zorluk yaşıyoruz her şeye yetişemiyoruz.” (K.2)
			“... Çocukların tüm ihtiyaçlarına yetismeye çalışıyorum fakat zorlanıyoruz .” (K.3)
			“ En çok geçim derdi yaşadık . Her şeye yetismek çok zor...” (K.9)

Tablo 9 (Devamı)

Düşük Sosyoekonomik Düzeyin Aile Yapılanmasına Etkisine İlişkin Görüşlerinin İçerik Analizi

Alt Tema-1	Kodlar	F	Veriler
Düşük sosyoekonomik düzeyin aile yapılanmasında çocuk sayısının etkileri	Çocukların eğitimi	7	“ ... Maddi gücümüz yeterli olmadığı için okuldaki kurslara gönderemiyorum. Kendileri ne kadar çalışırsa... ” (K.4) “ ... Kendim yazmayı bilmediğim için çocuklarımın derslerine yardımcı olmadığımın oğlumun okuma yazması biraz gecikti... ” (K.5) “ ... Çocukların tüm derslerini takip ettiğim için onların iyi bir yerlere geleceğine inanıyorum... ” (K.6) “ ... başarılı olacaklarına inanıyorum. Derslerine kendi kendilerine çalışıyorlar... ” (K.8)
	Kalabalık Aile	9	“ Kalabalıktan dolayı geçim sıkıntısı yaşıyoruz istediğimiz her şeyi alamıyoruz... ” (K.5) “ ... kalabalık bir ailede yaşamının zorluğu özel alana ihtiyaç duymak. Sana ait bir oda yok özel bir alan yok bu nedenle zor... ” (K.7) “ Kalabalık ailede bazen bazı çocuklar unutuluyor. Çocukların bireysel karakterine göre daha pasif bir çocuksa unutuluyor... ” (K.10)

Tablo 9 (Devamı)

Düşük Sosyoekonomik Düzeyin Aile Yapılanmasına Etkisine İlişkin Görüşlerinin İçerik Analizi

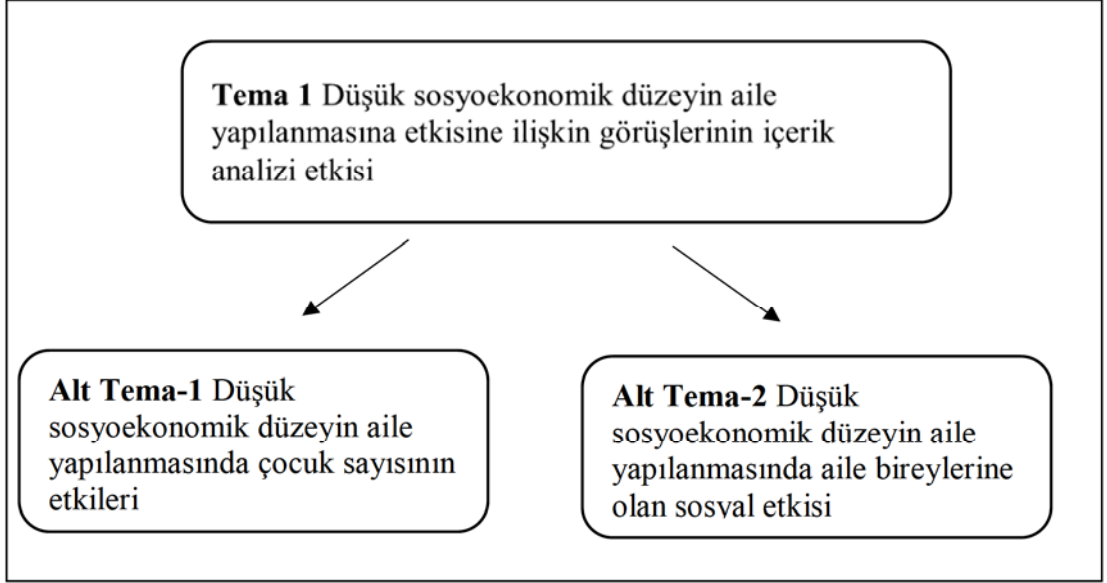
Alt Tema-2	Kodlar	F	Veriler
Düşük sosyoekonomik düzeyin aile yapılanmasında aile bireylerine olan sosyal etkisi	Sosyalleşme	5	“ Kahvaltıdan sonra çay keyfimiz olur. Ailecek oyunlar oynarız... ” (K.1) “ Hafta sonu Pazar günlerinde plan yaparız. Dışarı çıkarız...” (K.7) “ ... evde vakit geçiririz. Akşam çay sohbetlerimiz var...” (K.9)
			“ Eşime ve çocuklarıma dürüstlük konusunda güvenmek isterim...” (K.5) “... Sadakat konusunda güven duyulması gerekir...” (K.6)
			“ Güven her alanda olmalı. Mesela telefonumu rahatça masa üzerine bırakabilmeliyim...” (K.8)
			“ ... Arkana bakmamaktır güven ve aile içinde olması gereken en önemli şeydir.” (K.10)
	Aile bireylerinin desteği	10	“... Psikolojik olarak eşim üzgünken bende onunla üzülenek destek olmaya çalışıyorum...” (K.1)
			“... durumumuz kötü olduktan sonra kimse destek olmadı...İyi misiniz diye sorsalar bile yeterdi... ” (K.2) “... eşim istediklerimi yapsa bile savurgan olmamam eşime destektir...” (K.8)

Tablo 9 (Devamı)

Düşük Sosyoekonomik Düzeyin Aile Yapılanmasına Etkisine İlişkin Görüşlerinin İçerik Analizi

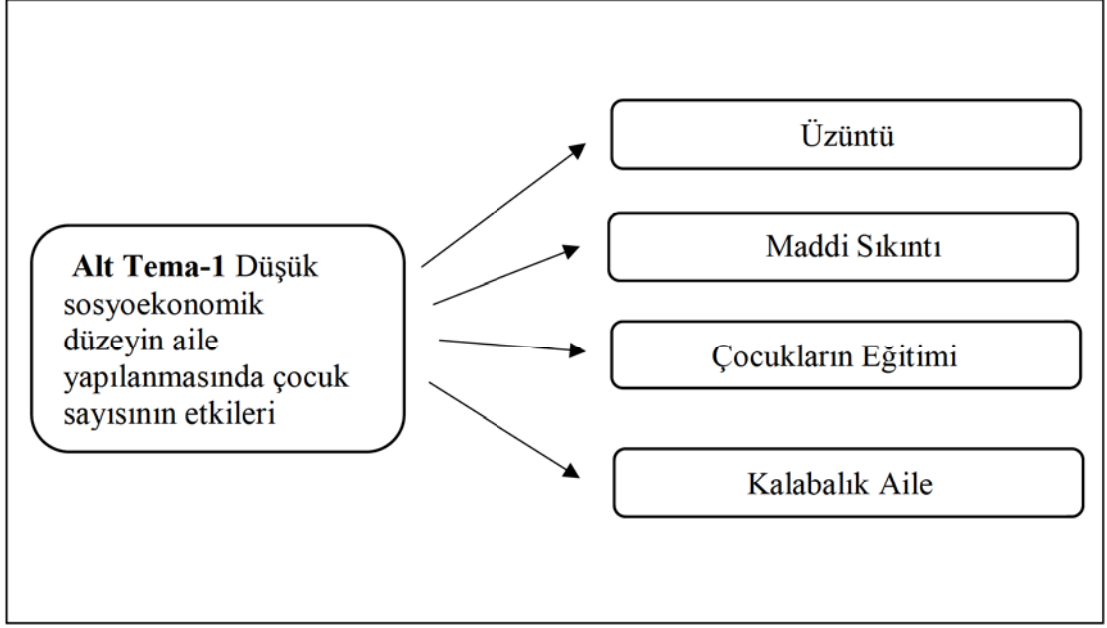
Alt Tema-2	Kodlar	F	Veriler
Düşük sosyoekonomik düzeyin aile yapılanmasında aile bireylerine olan sosyal etkisi	Eğitim	6	“ ... Kendim yazmayı bilmediğim için çocuklarımın derslerine yardımcı olmadığımından oğlumun okuma yazması biraz gecikti... ” (K.5)
			“ Ben okuma yazma bilmediğim için yardımcı olamıyorum. İlk başlangıçta ufak tefek harflere yardımcı oluyorum ama diğer derslere yardımcı olamıyorum. ”(K.8)
	Kök ailede birey sayısı	7	“ ... kendi ailem gibi kalabalık asla istemedim...” (K.2)
			“... sürekli kalabalığın içindeydik. Çocukluğumuzdan hiçbir şey anlamadık... Bunu kendi kuracağım ailede istemedim.” (K.8)
			“ ... Kendi ailemde mutluydum ama hiç kalabalık bir aile kurma isteğim olmadı...” (K.9)
	Aile içi roller	9	“ ... Eşim çalışıyor ben de sadece çocuklara bakabiliyorum... ” (K.5)
			“ ...Eşim sabah gidiyor. Akşam 7 de geliyor. Eşimden iş beklemiyorum. Bende ev işlerini yapıyorum...” (K.7)

Tablo 9’da görüldüğü üzere katılımcıların görüşlerinin içerik analizi sonucunda “Düşük sosyoekonomik düzeyin aile yapılanmasına etkisine ilişkin görüşlerinin içerik analiz” temasının iki alt teması ortaya çıkmıştır. Bunlar; Alt Tema-1. “Düşük sosyoekonomik düzeyin, aile yapılanmasında çocuk sayısının etkileri,” Alt Tema-2. ‘Düşük sosyoekonomik düzeyin aile yapılanmasında aile bireylerine olan sosyal etkisi’. Bu alt temaların gösterimi Şekil 1, Şekil 2 ve Şekil 3’de verilmiştir

Şekil 1. Düşük sosyoekonomik düzeyin aile yapılanmasına etkisi

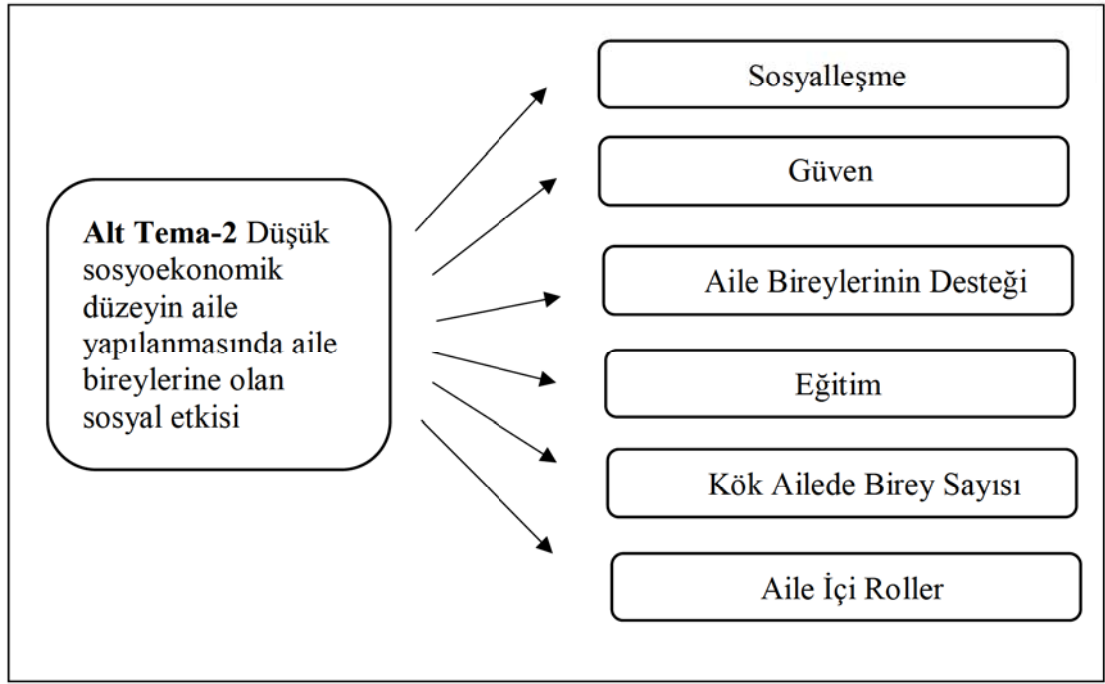
Şekil 1’ de görüldüğü gibi Tablo 9’da Tema 1 Düşük sosyoekonomik düzeyin aile yapılanmasına etkisine ilişkin görüşlerin içerik analizi sonucu ortaya çıkan alt temalar yukarıdaki gibidir.

Şekil 2. Düşük sosyoekonomik düzeyin aile yapılanmasında çocuk sayısının etkileri alt tema kodları

Tablo 9’da Alt Tema-1 ‘‘Düşük sosyoekonomik düzeyin aile yapılanmasında çocuk sayısının etkileri’’ ilişkin içerik analiz sonucu ortaya çıkan kodlar şu şekildedir;

Şekil 2’de görüldüğü üzere, Alt Tema-1 ‘‘Düşük sosyoekonomik düzeyin aile yapılanmasında çocuk sayısının etkileri’’ temasının kod sıklığı; Üzüntü (f=10), Maddi sıkıntı (f=10), Çocukların eğitimi (f=7), Kalabalık aile (f=9) şeklindedir. Katılımcı sıklık olarak ‘‘Maddi sıkıntı’’ ve ‘‘Üzüntü’’ kategorisinde yoğunluk göstermiştir.

Şekil 3. Düşük sosyoekonomik düzeyin aile yapılanmasında aile bireyelerine olan sosyal etkisi alt tema kodları

Tablo 9’da Alt Tema-2 ‘‘ Düşük sosyoekonomik düzeyin aile yapılanmasında aile bireyelerine olan sosyal etkisi’’ ilişkin içerik analiz sonucu ortaya çıkan kodlar şu şekildedir;

Şekil 3’de görüldüğü üzere, Alt Tema-2 ‘‘ Düşük sosyoekonomik düzeyin aile yapılanmasında aile bireyelerine olan sosyal etkisi ‘‘ temasının kod sıklığı; Sosyalleşme (f=5), Güven (f=10), Aile bireyelerinin desteği (f=10), Eğitim (f=6), Kök aile sayısı (f=7), Aile içi roller (f=9) şeklindedir. Katılımcı sıklık olarak ‘‘ Güven’’ ve ‘‘ Aile bireyelerinin desteği’’ kategorisinde yoğunluk göstermiştir.

Bölüm 5

Tartışma

Bu bölümde çalışmanın sonucunda ortaya çıkan verilerin içerik analizi ile elde edilen araştırma bulgularının tartışılması yer almaktadır. Araştırmada görülen konu başlıkları ile çalışmanın alt problemleri, bağlantılı olarak uygun bir sıralama düzeni ile oluşturulmuştur. Çalışmanın tema ve alt temaları birbirlerinin bağlantılı olmasına dikkat edilerek tartışma bölümü, alt başlıklardan oluşmadan araştırmanın alt problemleri ile ilişkili şekilde bir bütün olarak oluşturulmuştur.

5.1 Bulgularının Tartışılması

Araştırma konusuyla alakalı literatür taraması yapıldığında, kaynaklardan direkt olarak, “Düşük Sosyoekonomik Düzeydeki Ailelerin Aile Yapılanmasını Etkileyen Faktörler” ile ilgili araştırmalarla karşılaşılmamıştır. Bulunan literatür kaynakları, yayınlanmış yüksek lisans ve doktora tezlerinden, dergilerde ve internet sitelerinde bulunan makalelerden meydana gelmiştir. Bu araştırmada elde edilen bulguların ve sonuçların konunun özneliği açısından literatüre fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Nüfus artışı dünyada her zaman bir sorun olmuştur. Bu nedenle aile planlaması ülkelerin ele aldıkları ve politikalastırdıkları bir konudur. Doğurganlığın özellikle kadın sağlığı için planlı olması önemlidir. Ailenin yaşayabileceği ekonomik sorunlar, aile içi sorunların temelini oluşturur. Aile planlaması dendiğinde aile içindeki birey sayısını sınırlamak ve azaltmak olarak düşünülmemelidir. Oluşturulan politikalarla çiftlerin eğitimi amaçlanır ve yaşanabilecek sorunlar konusunda önlem almak amacı taşır.

Ekonomik durumu zayıf kalabalık aile olmanın olumlu yönlerinden ziyade olumsuz yönlerinin daha çok olduğu görülmüştür. Ebeveynlerin, çocuklarının hepsi ile aynı anda ve her yaşta ilgilenebilmeleri çok zor olmaktadır. Maddi sıkıntılar nedeniyle çocukların eğitim hayatının okuldan ibaret olduğu, çocukların derslerinde eksik kaldıkları yönlerde takviye ders alma imkanlarının olmadığı görülmüştür. Her çocuğa eşit şekilde yetişemeyen ebeveynlerin psikolojik olarak yıprandıkları ve üzüntü duydukları da görülmüştür.

“Gladding (2017)’e göre fakir ailelerin özellikleri şu şekildedir; daha kalabalıktırlar, akraba ilişkilerine bağımlı ve anne tarafı ön plandadır. Baba birden fazla işte çalışmak durumunda kalabilir, bu durum babayı çocuktan ve aile ortamından uzaklaştırır. Fakirlik durumuna ise genellikle düşük okur-yazarlık, artan borçlar, işsizlik, depresyon, şiddet, güven vermeyen şartlar ve birçok durum eşlik edebilir. Bu durum aile üyelerinde ve ilişkilerinde stresi arttırabilmektedir.” (Bilgin, 2022) Yapılan çalışmada maddi sıkıntılar ile ilgili aynı temel sonuçlara ulaşılmıştır.

Araştırmanın birinci alt problemi düşük sosyoekonomik düzeyin aile yapılanmasında çocuk sayısının etkisinin neler olabildiğinin incelenmesidir. Katılımcıların ekonomik durumlarının iyi olmaması ile birlikte, aile birey sayısının fazla olmasından kaynaklı yaşadıkları sıkıntıların, duygu durumu, çocukların eğitimi, kalabalık aile olmanın yaşattığı zorluklar konularında dile getirdikleri ifadeler şu şekildedir;

“Elimden geldiğince anneliğimi yerine getirmeye çalışıyorum. Ama çocukların isteklerini erine getiremediğimde çöküntü ve üzüntü yaşıyorum.” (K.1)

“Çocuklarımın isteklerini yerine getiremediğim de çok üzülüyorum. Her birinin her istediğini her zaman yerine getiremiyoruz.” (K.4)

“Üzülüyorum elbette. Her istediklerini yapmak isterdim. Yetemiyorum bazen çocuklarıma.” (K.10)

“Kalabalık aile olmak zor. Çocukların arasındaki yaş farkı büyüdükçe anlaşıyorlar. Maddi olarak da zorluk yaşıyoruz her şeye yetişemiyoruz.” (K.2)

“Çocukların tüm ihtiyaçlarına yetişmeye çalışıyorum fakat zorlanıyoruz.” (K.3)

“Kendim yazmayı bilmediğim için çocuklarımın derslerine yardımcı olmadığımın oğlumun okuma yazması biraz gecikti.” (K.5)

“Ben okumayı yeni çözdüğüm için onların derslerine yardımcı olamıyorum. Maddi gücümüz yeterli olmadığı için okuldaki kurslara da gönderemiyorum.” (K.4)

“ ... Kalabalık bir ailede yaşamamanın zorluğu özel alana ihtiyaç duymak. Sana ait bir oda yok özel bir alan yok bu nedenle zor. Bir de maddi açıdan zor oluyordu.” (K.7)

“Kalabalık ailede bazen bazı çocuklar unutuluyor. Çocukların bireysel karakterine göre daha pasif bir çocuksa unutuluyor. Kalabalık ailede maddi zorlukta yaşıyor ama ben manevi zorluğunu daha çok yaşadım... ” (K.10)

Katılımcılardan alınan veriler doğrultusunda maddi problemlerin bir çok alanda yaşattığı zorluklar açıkça görülmektedir. Temel ihtiyaçların karşılanması konusunda problem yaşayan ebeveynlerin çocuklarına yeterli imkanı sağlayamaması onların duygu durumunu etkilemektedir. Yaşama sevinci ile ilgili motivasyon, hayatı idame ettirme ve devam ettirme konusunda önemlidir. Maddi problemlerin, motivasyonun düşmesine sebebiyet verdiği görülmüştür. Çocuklarına her konuda yetebilmek isteyen ebeveynlerin, çabalarına rağmen bu isteklerini her zaman yerine getiremedikleri görülmüştür.

Ekonomik durumdan bağımsız olarak aile içi etkileşim olarak sosyalleşmek en belirgin olumlu özellik olarak görülmüştür. Çocukların aile içinde eşit şartlarda büyümesi gözetildiğinden çocuklar paylaşımcı olmayı öğrenebilirler. Ebeveynler kalabalık aile içinde olduklarında dışarıya vakit ayıramamakta sadece çocuklarla ilgilenmeye vakit ayırabilmektedirler. Bu durum aile içi etkileşimi arttırmakta, aile bireylerinin birbirlerine olan bağına güçlendirmektedir.

Bilgin'in (2022) yaptığı araştırmada kardeşleri olan kişilerin babalarıyla arasındaki iletişimi, ailedeki ortamları daha olumlu olduğu görülmüştür. Aynı araştırmada “Kardeşi olan bireylerin aile ortamı deneyimlerinin tek çocuk olan bireylere göre daha pozitif olduğu söylenebilir. Kök aileyle ilişkiler toplam puanı ile kardeş sayısı arasında istatistiksel olarak farklılık tespit edilmiştir. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan çoklu karşılaştırma sonucunda; bir kardeşi olan bireylerin, dört ve üzeri kardeşi olan bireyler ile tek çocuk

olan bireylere göre kök aile ilişkilerinin daha yüksek olduğu, iki ve üç kardeşi olan bireylerin tek çocuk olan bireylere göre kök aileyle ilişkilerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.” (Bilgin, 2022) Yapılan bu araştırmada da benzer sonuçlara rastlanmıştır.

Araştırmanın ikinci alt problemi olan, düşük sosyoekonomik düzeyin aile yapılanmasında aile bireylerine olan sosyal etkisinin neler olabildiğinin incelenmesidir. Katılımcıların kalabalık aile olmak konusunda yaşadığı sosyal etkilerden sosyalleşme ve güven konusunda dile getirdikleri ifadeler şu şekildedir;

“Kahvaltıdan sonra çay keyfimiz olur. Ailecek oyunlar oynarız. Uno tarzı oyunlar. Akşamları kitap otuma saatimiz var. Birbirimize kitaplardan ne anladığımızı konuşuruz.” (K.1)

“Hafta sonu Pazar günlerinde plan yaparız. Dışarı çıkarız. Hep beraber kahvaltı yaparız. Hep beraberiz. İç içeyiz. Evde olduğumuz zamanlarda birlikte film izlemeyi de severiz.” (K.7)

“Akşam yemeği zamanımız var. Kitap okuma saatimiz var. Hafta sonu film izleme zamanlarımız var. Birlikte sevdikleri yerlere gideriz. Hiç bilmediğimiz keşfetmek istediğimiz yerlere de gideriz.” (K.10)

“Dışarı çıkacağım zaman eşim güvenmezdi. Evliliğin ilerleyen zamanlarında güven sorununu aştık. Eşim çok kıskançtır. Bu nedenle yaşamıştık.

“Anne babam bana hiç güvenmezdi. Ben böyle olmayacağım derdim. Çocuklarıma da sonsuz güvenirim. Her şeylerini bana anlatırlar.” (K.1)

“ ... Çocuklar da her şeyi anlatsınlar dertleşsinler isterim. Ben onlar hata yapınca anlarım zaten. Bana da anlatırlar. Benim onlara kızmayacağıma güvenirler.” (K.2)

“Eşim dürüştür ben eşime güvenirim eşim de bana güvenir. Biz birbirimize her şeyimizi anlatırız. Çocukların yalan söylememesini isterim bu konuda onlara güvenmek isterim.” (K.5)

“Eşler arasında ve çocuklarla arada gizli saklı olmamalı. Sorunlar olabilir. Çocuklara özellikle söylüyorum. Başınıza bir şey gelirse kimseye anlatmadan önce bana anlat. Dışardaki insanlar sizin derdinize çare olmaz. Sadece ben çare olabilir.” (K.9)

“Psikolojik olarak eşim üzgünken bende onunla üzülererek destek olmaya çalışıyorum.” (K.1)

“Eşim benim her istediğimi yapsa bende savurgan olsam o zamanda olmaz. O yüzden eşim istediklerimi yapsa bile savurgan olmamam eşime destektir. Birimizin üzüntüsü hepimizin oluyor. Birimizin mutluluğu hepimizin mutluluğu oluyor.” (K.8)

Çocuklar her yaşta belli psikolojik dönemlerden geçerler. Küçük yaşlarda sürekli oyun oynama merakı içinde olurlar. Ergenlik dönemlerinde ise hayata dair kafa karışıklıkları ile kendilerini bulma ve kişiliklerini tanıma, anlama sürecini yaşarlar. Özellikle bu iki dönemde çocuklar ders çalışma sorumluluklarını aksatırlar. Bu dönemlerde ebeveynleri desteği çok önemlidir. Ebeveynlerin eğitimsizliği nedeniyle çocuklarına derslerinde yardım etmek ve onları ders çalışmaya teşvik etmek konularında eksik kaldıkları görülmüştür. Maddi problemler nedeniyle de ebeveynlerin takviye ders için çocuklara destek olamadığı görülmüştür. Ebeveynin eğitimi olarak belirlenen kod ile ilgili dile getirdikleri ifadeler şu şekildedir;

“Kendim yazmayı bilmediğim için çocuklarımın derslerine yardımcı olmadığımndan oğlumun okuma yazması biraz gecikti.” (K.5)

“Ben okumayı yeni öğrendiğim için onların derslerine yardımcı olamıyorum. Maddi gücümüz yeterli olmadığı için okuldaki kurslara da gönderemiyorum.” (K.4)

“Ben okuma yazma bilmediğim için yardımcı olamıyorum. İlk başlangıçta ufak tefek harflere yardımcı oluyorum ama diğer derslere yardımcı olamıyorum. Okulda etütler oluyor ama benim durumum olmadığı için okulda öğretmen aralarında ücretini ayarlıyorlar.” (K.8)

Çocukların destek görmesi gereken dönemlerinde ebeveynin bilinçli olması çok önemlidir. Ebeveynin eğitimsiz olması ve çok çocuk olması nedeniyle hepsiyle ayrı ayrı özel ilgilenemiyor olması çocukların eğitim geleceklerini etkileme olduğu görülmüştür.

Seligman (2007) çocuklukta yaşanan şiddetli sarsıntıların yetişkin kişiliği üzerinde çok az etkisi olabildiğini fakat bu durumun çok zor belirlenebilecek olduğunu dile getirmektedir. Seligman’a (2007) göre çocuklukta yaşanan kötü olayların, kişinin yetişkinlik döneminde kesinlikle sorun olacağı anlamına gelmemektedir. Bu çalışmalar, yetişkinlik dönemindeki depresyon, kaygı, kötü bir evlilik, uyuşturucu kullanımı, cinsel sorunlar, işsizlik, çocuklara karşı şiddet uygulama, alkolizm ya da öfkenin suçunu çocukken bireyin başına gelenlere yüklemek için haklı bir neden göstermemektedir. Ayrıca Seligman (2007) bu araştırmaların bir çoğunun yöntem olarak yetersiz kaldığını savunmaktadır. Seligman (2007) genetik araştırmalarının da bu görüşü desteklediğini ileri sürmektedir. Bu araştırmalarda, yetişkin kişiliğine olan etkinin, genlerle ilgili olduğunu, çocukken yaşanan olayların ise göz ardı edilebilir etkilerde olabileceğini ifade etmektedir.

Büyüdüğü aile ortamı, bireyin fikirlerini ve yaşam şeklini şekillendiren bir yerdir. Anne babanın tutumları, kardeşler arasındaki çatışma veya olumlu etkileşimler, akrabalar ile olan iletişim, bireyin kendi kuracağı ailenin nasıl olacağı konusunda bizlere ön bilgiler verebilir. Araştırmada bireyin kök ailedeki birey sayısının kendi kurduğu ailede etkili olup olmadığı konusunda elde edilen ifadeler şu şekildedir;

“Anneme hep söyledim “Anne biz 5 kardeşiz. Bende çocuklarımın çok kardeşleri olsun” istiyorum demiştim. İlerde torunlarımız olduğundan dayısı amcası halası teyzesi olsun büyük aile olalım istedim.” (K.1)

“Hayır asla istemedim. Kalabalık olmak çok zor. Her istediğin zaman hareket edemiyorsun. 2 çocuğum olsun İsterdim. Sonra olmasın isterdim.” (K.2)

Kendi ailem gibi kalabalık olma hayalim olmadı ama daha az çocuk olsaydı daha rahat yaşayabilirdi.” (K.4)

“Çocukluk arkadaşım vardı. Onunla hayaller kurardık. 2 kız 2 oğlumuz olsun derdik. Yani 4 çocuk hayalini kurmuştum. İlk iki çocuğum kız. 3. Çocuğum erkek olunca yanına kardeş erkek olsun dedik o şekilde düşündük. Yine kız oldu ama sorun değil.” (K.7)

“Benim çocukluğumda sürekli kalabalığın içindeydik. Çocukluğumuzdan hiçbir şey anlamadık. Tüm kuzenlerimle hep beraberdik. Ailelerimiz neredeyse bizde oraya giderdik. Özel ilgi göremedik. Ortalıkta büyüydük. Bunu kendi kuracağım ailede istemedim.” (K.8)

“Ben bunun hayalini kurmadım. Kendi ailemde mutluydum ama hiç kalabalık bir aile kurma isteğim olmadı. Hayat çok zor olduğu için hepsine yetişemeyeceğim düşüncesiyle istemedim.” (K.9)

“Kendi adıma kalabalık bir aile hep hayalimdi. Kendi ailemde eksilerini görsemde kalabalık aile bana güçlü olduğumu hissettiriyor. Özellikle de güçlü yetiştirilmiş bireylerse birbirlerine sahip çıkan bireylerse kalabalık olmak güzel.” (K.10)

Elde edilen ifadelere bakıldığında kök aile ortamının kendi kuracağı aileye etkisi kişiye göre değişkenlik gösterdiği görülmektedir. Bireysel yaşanan olaylara ve fikirlere göre değişen bir durumdur. Aile kurmadan önceki hayaller ve aile kurduktan sonra kurulan ailenin yapısı ile ilgili istekler tamamen kişiseldir.

Çocuklar büyüdüğünde bireysel muhtaçlıkları azalır ve öz bakım ihtiyaçlarını kendileri karşılayabilir. Çok çocuklu ailelerde, her zaman bakıma muhtaç küçük bir çocuğun varlığı durumu devam etmektedir. Böylece ebeveynlerde baba çalışıp para getiren kişi konumunu alırken anne evde çocuklara bakan konumda kalır.

Erdem D. (2019)' ın rol dağılımı nasıldır, çocuk bakımı, tamirat işleri, temizlik, yemek, boş zamanları değerlendirme, alışveriş yapma, fatura ödeme kimin sorumluluğundadır? Sorusu ile ilgili yaptığı araştırmada, verilen cevaplar; evlilik öncesinde hem kadınlar hem de erkekler ev işlerini erkeklerin de yapabileceklerini dile getirmişlerdir. Evlilik sonrasında ise ev içi iş bölümü olarak ev işlerini sürdürdüklerini söylemişlerdir. Bu konuda hem erkek hem de kadınlar eşitlikçi toplumsal cinsiyet rollerine hakim oldukları görülmüştür. Yapılan bu araştırmada tam tersi yönde bir sonuca ulaşılmıştır. Maddi durum yetersizliği nedeniyle erkeğin bir çok işte çalışmak zorunda kalması durumundan dolayı evine genelde çok geç geldiği görülmüştür. Çocukların yalnız kalamaması ve bakıma muhtaç olmaları nedeniyle de kadın işe gidecek vakti bulamaz. Aile içi rollerde eşit tavır sergilemenin bu aileler için imkansız olduğu görülmüştür. Aile içi roller olarak belirlenen kod ile ilgili dile getirdikleri ifadeler şu şekildedir;

“... Eşim çalışıyor. Ben de evde çocuklara bakarak ona destek olmaya çalışıyorum. Bizim harçlığımızı verebilmesi için Eşimin çalışması gerek.” (K.4)

“Eşim çalışıyor ben de sadece çocuklara bakabiliyorum.” (K.5)

“... Eşim sabah gidiyor. Akşam 7 de geliyor. Eşimden iş beklemiyorum. Bende ev işlerini yapıyorum.” (K.7)

Araştırmadan elde edilen verilere göre katılımcılar sosyoekonomik düzeyin yaşattığı zorlukların aile içi yapılanmasında olumlu ve olumsuz özelliklerini dile getirmişlerdir.

Bölüm 6

Sonuç Ve Öneriler

Aile planlaması, bir çiftin doğum kontrol yöntemleri kullanarak istedikleri sayıda çocuğa sahip olma kararlarını almasına ve bu kararları uygulamasına yardımcı olan bir dizi uygulamadan oluşur. Aile planlamasının önemi birkaç farklı açıdan ele alınabilir.

Sağlık açısından aile planlaması, doğum oranlarını ve gebeliklerin sayısını kontrol etmeye yardımcı olur. Bu, anne ve çocuk sağlığı üzerinde önemli bir etkiye sahip olabilir. Düzenli aile planlaması, anne ölümlerinin ve düşük doğum ağırlıklarının azalmasına, anne sağlığının korunmasına, çocukluk hastalıklarının ve ölümlerinin azalmasına, yardımcı olabilir. Ekonomik olarak aile planlaması, ailelerin doğum kontrolü yoluyla harcamalarını azaltmalarına yardımcı olabilir. Çok çocuk sahibi olmak, ailenin ekonomik durumunu etkileyebilir. Aile planlaması sayesinde aileler daha az çocuk sahibi olabilir, böylece daha az maddi kaynak kullanır ve daha iyi bir yaşam standardına sahip olabilir.

Kadın haklarına bakıldığında aile planlaması, kadınların cinsel ve üreme sağlığı konusunda bilinçlenmelerine ve kendilerine karar verme haklarını kullanmalarına yardımcı olur. Aile planlaması kadınların eğitim, istihdam ve diğer sosyal hizmetlere daha fazla katılma fırsatlarına sahip olmalarına yardımcı olabilir.

Çevresel açıdan aile planlaması, dünya nüfusunun kontrol altında tutulmasına yardımcı olabilir. Çok fazla insan, doğal kaynakların tükenmesine ve çevre kirliliğine neden olabilir. Aile planlaması sayesinde nüfus kontrol altında tutulabilir ve doğal kaynaklar daha sürdürülebilir bir şekilde kullanılabilir. Tüm bu nedenlerden dolayı, aile planlaması dünya genelinde önemli bir konudur. Aile planlaması, ailelerin ve toplumların sağlığı, ekonomisi, kadın hakları ve çevresi için faydalıdır.

Türkiye'de aile planlaması konusunda çalışmalar, nüfusun kontrol altına alınması, kadın sağlığı ve eşitliği, aile refahı ve genel olarak toplum sağlığı hedefleri doğrultusunda yürütülen çeşitli programları içermektedir. Türkiye'de aile planlaması hizmetleri, sağlık merkezlerinde, aile sağlığı merkezlerinde ve hastanelerde sunulmaktadır. Bu hizmetler arasında doğum kontrol yöntemleri, gebelik takibi, cinsel sağlık hizmetleri, aile planlaması danışmanlığı ve doğum kontrolüne erişim yer

almaktadır. Vatandaşlara ücretsiz doğum kontrol yöntemleri sunulmaktadır. Bu doğum kontrol yöntemleri arasında doğum kontrol hapları, prezervatifler, rahim içi araçlar (IUD) ve aile planlaması ameliyatları yer almaktadır.

Aile planlamalarında her ne kadar doğum kontrol yöntemlerine devlet desteği sağlansa da düzenli olarak ailelerin bu konuda bilinçlendirilmesi ve eğitime tabi tutulması gerekir. Onların aile nüfusundaki artışta yaşayabilecekleri sıkıntılar dile getirilmeli ve bireysel özen göstermeleri sağlanmalıdır. Kalabalık aile olmanın en temel yaşattığı maddi geçim sıkıntısının yanında, çocukların psikolojilerini etkileyebilecek durumlar, ailelere özellikle anlatılmalıdır. İlk sıralarda doğan çocukların büyüdükten sonra ilgiye ve sevgiye muhtaç olmadıkları konusunda yanlış düşünce ve bakış açısı eğitimlerle ebeveynlere anlatılmalıdır. Yeni doğan ya da daha küçük çocukların büyük çocuklara göre daha çok bakıma muhtaç olması durumu gözetilerek büyük çocukların unutulmaması, sevgi, ilgi, şefkat duygularının ebeveyn tarafından vermeye devam edilmesi gerektiği konuları ebeveynlere tekrar tekrar hatırlatılmalıdır. Aile danışmanları da bireysel terapilerde bu durumları gözeterek seanslarını yapabilirler.

Aile planlamaları konusunda sosyal destek açığı görülmektedir. Ailelerin maddi yetersizlik sebebi ile ulaşamadıkları doğum kontrol yöntemlerine devlet tarafından ulaşabilmelerinin yanı sıra, ailelerin kendi aralarında sosyalliğini arttıracak desteklere ihtiyaçları vardır. Maddi yetersizlikler sebebi ile ev dışında vakit geçirmekte zorlanan ailelere bu konularda destek verilmelidir. Ücretsiz sinema veya tiyatro biletleri, belediyelerin düzenlediği etkinliklerin ücretsiz girişleri gibi destekler, ailelerin farklı alanlarda sosyalleşmesine yardımcı olmakla beraber aile içi iletişimi ve kutuplaşmaları da engelleyecektir.

Bu tez araştırmasından yola çıkarak ebeveynler ve çocukların arasındaki iletişimin yeterliliğinin de araştırılması önerilir. Çocukların kalabalık ailede psikolojik olarak yıpranma durumları araştırılmalıdır. Bu araştırmanın çıkabilecek sonuçları, aile danışmanlarına fayda sağlayacağı ön görülmektedir. Aile öyküsü alırken çocukların aileden kopuk olma durumları ve tekrar aileye adapte olabilme durumları sorulmalı ve bu yönde iyileştirme çalışmaları yapılmalıdır. Çok çocuklu ailelerin çocukları ile ilişkisinin incelenmesi çalışması çocukların büyüme çağında yaşayabilecekleri psikolojik karmaşayı azaltmak adına öncü bir çalışma olabilir.

KAYNAKÇA

- Akdağ F. (2018). *Türk Kültürü İçerisinde Türk Aile Yapısının Yeri* (Tezli Yüksek Lisans). Niğde Ömer Halis Demir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Avrasya Araştırmaları Anabilim Dalı, Niğde.
- Ayberk, Y. (2020). *Değişen Aile Yapısında Aile Sorunlarının Ve Aile Aidiyetinin İncelenmesi (Cizre Örneği)* (Tezli Yüksek Lisans). Üsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Bakır N. (2023). TÜİK'e göre görece yoksulluk. *Dünya*. <https://l24.im/QR25PW> adresinden 10 Temmuz 2023 tarihinde edinilmiştir.
- Baltacı, A. (2017). *Nitel Veri Analizinde Miles-Huberman Modeli*. Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.
- Bilgin, E. (2022). *Evli Bireylerde Öz Şefkat Ve Kök Aile İlişkileri* (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Bowen, M. (1978). *Family therapy in clinical practice*. New York: Aronson.
- Büyükyonca G. (2019). *Türk Televizyon Dizilerinin Geleneksel Türk Aile Yapısına Olan Etkisinin Popüler Kültür Bağlamında İncelenmesi: Bir Aile Dizisi Üzerine Analiz* (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo, Televizyon Ve Sinema Anabilim Dalı Radyo Televizyon Bilim Dalı, İstanbul.
- Canatan, K. (2011). *Aile Sosyolojisi: Konuları, Perspektifi ve Gelişimi/15. Y. Ergün , & K. Canatan içinde, Aile Sosyolojisi*. İstanbul: Ayrıntı Kitabevi.
- Canatan, K. (2013). *Aile Kavramının Tanımı*. K. Canatan, & E. Yıldırım içinde, *Aile Sosyolojisi*. İstanbul: Açılım Kitap. (53-64).

- Çayan, A. (2009). *15–49 Yaş Evli Kadınların Aile Planlaması Yöntemlerine İlişkin Tutumlarının Kullandıkları Kontraseptif Yöntemler İle İlişkisi*. Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Aydın.
- Çelik Erhan, E. (2021). *Covid-19 Salgın Sürecinde Teleworking (Uzaktan/Evden) Sistemi İle Çalışmanın Ve Sosyal Medyayı Etkin Kullanmanın Çocuklu Çiftlerde Aile İçi İletişimi Üzerindeki Etkisi Üzerine Nitel Araştırma* (Yüksek Lisans Tezi). Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul.
- Erdem Doğru, G. (2019). *Gençlerin Evlilikte Karı-Koca Rollerine İlişkin Beklentilerinin Değerlendirilmesi: Malatya Örneği* (Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Framo, J. L. (1996). A personal retrospective of the family therapy field: Then and now. *Journal of Marital and Family Therapy*, 22(3), 289-316. Doi: 10.1111/j.1752-0606.1996.tb00207.x
- Giddens, A. (2005). *Aile ve Cinsiyet*. A. Giddens içinde, Sosyoloji Kısa Fakat Eleştirel Bir Giriş. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Gladding, S. T. (2017). *Aile Terapisi: Tarihi Kuram ve Uygulamaları*. Ankara: Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği Yayınları.
- Güneş, F. (2014). *Aile, Evlilik, Akrabalık ve Hane*. A. Kasapoğlu, F. Güneş, B. Gökçe, O. Beklan Çetin, N. Çabuk Kaya, A. Görgün Baran, et al. içinde, *Aile Sosyolojisi* (s. 29-48). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Günindi, Y. ve Songül Y. G. (2011). *Aile Kavramının Değişim Süreci ve Okul Öncesi Dönemde Ailenin Önemi*. Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi. (349-361).
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1996). *The autonomous-relational self*. *European Psychologist*. 1(3), 180- 186. Doi: 10.1027/1016-9040.1.3.180

- Kongar, E. (1990). *Türkiye'de Aile: Yapısı, Evrimi ve Bürokratik Örgütlerle İlişkileri*. B. Dikeçligil, & A. Çiğdem içinde'', Aile Yazıları 2. Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu.
- Mert, A. (2021). *Evli Çiftlerde Çift Uyumu, Evlilik Çatışması ve Çatışma Çözüm Stillerinin İncelenmesi* (Tezli Yüksek Lisans). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Nirun, N. (1994). *Sistemik Sosyoloji Yönünden Aile ve Kültür*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları. (16).
- Öselemiş, F. E. (2022). *Kök aile işlevselliği,, Benlik Ayrışması ve İlişki Doyumu: Nişanlı ve Evli Bireylerde Bir Aracılık Modeli* (Tezli Yüksek Lisans). Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Rogge RD, Cobb RJ, Lawrence E, Johnson MD, Bradbury TN. (2013). Is skills training necessary for the primary prevention of marital distress and dissolution? A 3-year experimental study of three interventions. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 81(6), 949–96. Doi: 10.1037/a0034209
- Sarı, Ö. (2016). *Aile Kurumu ve Ailenin Tanımı*. M. Aydın içinde, Sistemik aile Soyolojisi. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Seligman, M. E. (2007). ''Gerçek mutluluk (Çev. Kunt Akbaş, S.)''. Ankara: HYB Yayıncılık. (Özgün çalışma 2002)
- Söylemez, İ. (2011). *Evlilikte Uyum ve Aile İşlevleri Ölçeği Geliştirme: Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması* (Tıpta Uzmanlık Tezi). Ankara Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Ankara.
- Türk Dil Kurumu Sözlükleri. (2021). *TDK Sözlük*, <https://sozluk.gov.tr> adresinden 24 Nisan 2023 tarihinde edinilmiştir.

- Yasa, İ. (1991). *Evlilik ve Geniş Aile Kurumlarının Yazgısı*. B. Dikeçligil , & A. Çiğdem içinde, *Aile Yazıları 1 Temel Kavramlar Yapı ve Tarihi Süreç*. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu.
- Yıldırım, E. (2011). *Aile ve Evlilik Türleri*. E. Yıldırım, & K. Canatan içinde, *Aile Sosyolojisi*. İstanbul: Açılım Kitap.
- Yıldırım, E. (2016). *Aile ve Evlilik Türleri*. K. Canatan , & E. Yıldırım içinde, *Aile Sosyolojisi*. İstanbul: Açılım Kitap.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

